

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Zyra e Kryeministrit - Ured Premijera -
Office of the Prime Minister

PRVI IZVEŠTAJ O SPROVOĐENJU I REZULTATIMA NACIONALNE STRATEGIJE RAZVOJA

Oktober 2018

PRIZNANJE

Ovaj izveštaj je pripremila Kancelarija za strateško planiranje na osnovu informacija koje je podnelo ministarstvo u vezi sa aktivnostima planiranim u Smernicama za sprovođenje Nacionalne razvojne strategije 2016-2021. Pripremi ovog izveštaja doprineo je I projekat “Podrška Kancelariji za strateško planiranje”, koju finansira Evropska unija. Usklađivanje ovog dokumenta sa Agendom 2030 i objavljivanje ovog izveštaja omogućila je Kancelarije koordinatora za razvoj UN-a i agencije UN-a koje rade pod okriljem KTUN-a na Kosovu.

CONTENTS

AKRONIMI	3
1. REZIME PROCENE	4
1.1. Implementacija mera	4
1.2. Napredak ka postizanju ključnih ciljeva NSR-a	6
1.3. Rezultati početne mere	9
2. IMPLEMENTACIJA I REZULTATI NSR-A	10
2.1. Stub 1: Ljudski kapital	10
2.2. Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina prava	14
2.3. Stub 3: Konkurentne industrije	18
2.4. Stub 4: Infrastruktura	24
3. FINANSIJSKO PLANIRANJE I IZVEŠTAVANJE	31
3.1. Proces troškova NSR mere	31
3.2. Izveštavanje o troškovima implementacije mera NSR-a	31
4. Poravnanje COR-a sa NSR-om	33
4.1. Agenda 2030 za održivi razvoj: globalna i nacionalna primena	33
4.2. Usaglašavanje ciljeva COR-a sa NSR-om	33
4.3. Dostupnost podataka za merenje napretka COR-a	36
4.5. Doprinos NSR Agendi za održivi razvoj 2030	37
5. PUT NAPRED	43
5.1. Unapređenje implementacije	43
5.2. Unapređenje aranžmana za praćenje i izveštavanje	46
5.3. Nadogradnja i restrukturiranje postojećih mera NSR-a	47
ANEKS I. TABELA STRATEŠKOG NADGLEDANJA	53
ANEKS II. TABELA ZA NADGLEDANJE REALIZACIJE	55
ANEKS 3. DOSTUPNOST PODATAKA ZA NAPREDNE KURSEVE I CILJEVE SA NSR-OM	62

AKRONIMI

PER	Program ekonomskih reformi
SDI	Strane direktne investicije
GPRV	Godišnji plan rada Vlade
BDP	Bruto domaći proizvod
NSR	Nacionalna strategija razvoja 2016–2021
NPISSP	Nacionalni program za implementaciju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju
COR	Cilj održivog razvoja
MSP	Mala i srednja preduzeća

1.

REZIME PROCENE

Ovo je prvi izveštaj koji pregledava sprovođenje i rezultate Nacionalne strategije razvoja Kosova 2016–2021, u daljem tekstu „NSR“. NSR je od strane Vlade Kosova odobren u januaru 2016. godine i obuhvatio je 34 mera organizovanih u četiri stuba, sa do sedam konkretnih aktivnosti implementacije za svaku meru. Detaljniji plan sprovođenja – putokaz NSR-a koji obuhvata troškove mera i pokazatelja za sprovođenje i rezultate, pripremljen je u prvoj polovini 2017. godine. Ovaj izveštaj zasnovan je na putokazu NSR-a i metodologiji za izveštavanje i praćenje sprovođenja NSR-a, rezultata i finansiranja, koji je uradila Kancelarija za strateško planiranje. Izveštava o stanju sprovođenja na kraju 2017. godine i koristi vrednosti rezultata pokazatelja dostupnih do juna 2018. godine.

Ovo poglavlje daje zbirnu procenu u kojoj se navodi pokrivenost ciljeva održivog razvoja (COR) unutar NSR-a, napredak koji je postignut tokom prve dve godine sprovođenja NSR-a. Zbirnom procenom praćeni su detaljni izveštaji za svaki stub NSR-a (Poglavlje 2): diskusija o izazovima izveštavanja o finansijskoj implementaciji (Poglavlje 3); i pregled napretka učinjenog kroz različite mere NSR-a prema usklađenim ciljevima COR-a (Poglavlje 4). Zaključno poglavlje sadrži preporuke za poboljšanje implementacije i praćenja NSR-a i nadogradnju postojećih mera.

1.1. Implementacija mera

Implementacija je započeta za sve osim jedne mere NSR-a, iako su odlaganja zabeležena za 25% svih planiranih aktivnosti. Ova odlaganja uticala su na pravovremenost 15 mera. Ipak, napredak je već postignut na šest mera i 24 procenata svih aktivnosti, uz dodatnih 7 procenata aktivnosti koje su već završene. Ovi rezultati se smatraju dobrim rezultatima za prve dve godine šestogodišnjeg perioda implementacije (2016–2021).

Stub 1: Ljudski kapital

Stub 1 meri fokus na poboljšanje kvaliteta obrazovanja i bolje povezivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada. Snažan napredak je već bio postignut u važnim oblastima, kao što je profesionalni razvoj nastavnika i uvođenje nacionalnih studentskih ispita koji mere dostignuća u učenju. Razvoj obrazovnog informacionog sistema je skoro završen. Poboljšala se i nadogradnja školskih inspekcija, kao i poboljšanja inspekcija tržišta rada i srodnih aranžmana za smanjenje neformalnog zapošljavanja.

Kašnjenja koja se posmatraju u okviru ovog stuba su prvenstveno povezana sa sistemskim promenama i institucionalnim razvojem. Agencija za standarde i evaluaciju nije uspostavljena, s

obzirom da će Vlada Kosova u okviru šire reforme javne uprave izvršiti pregled izvršnih agencija, dok se kapaciteti i profesionalna autonomija Nacionalne agencije za kvalifikacije i Agencije za akreditaciju Kosova trebaju poboljšati. Implementacija sistema ocenjivanja nastavnika i licenciranja nije započeta 2017. godine. Ključni alati za razvoj stručnog obrazovanja, kao što su predviđanje veština i pregled formule finansiranja, se odgađaju. Konačno, do sada je malo učinjeno da se privuku eksperti i studenti iz dijaspore u nacionalni obrazovni sistem.

Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina prava

U okviru Stuba 2, napredak je već postignut u važnim oblastima efikasnosti sudstva i javnih nabavki. Registar javnih službi i administrativnih procedura su završeni i sada će se koristiti za smanjenje administrativnog opterećenja za građane i preduzeća.

Kašnjenja su povezana sa sveobuhvatnim uvođenjem procene regulatornog uticaja i jačanjem sistema imovinskih prava (uključujući pojednostavljivanje postupaka registracije imovine, povećanje kapaciteta sudova za odlučivanje o pitanjima imovinskih prava i osiguranje imovinskih prava žena i članova nevećinskih zajednica). Što se tiče inspekcija, postignut je napredak u unapređenju saradnje među inspekcijama, poreskim i carinskim organima. Međutim, pripremanje zakonodavstva za jedinstveni sistem inspekcije odloženo je i planirano spajanje poreskih i carinskih vlasti se više ne smatra prioritetom vlade.

Stub 3: Konkurentne industrije

Mere Stuba 3 se u velikoj meri primenjuju u skladu sa planiranom vremenskom linijom. Mnoge mere aktivnosti namenjene podršci malim i srednjim preduzećima (MSP) i industrijskom razvoju (tj. poboljšanje pristupa finansijama, podrška razvoju MSP-a sa visokim dodacima i industrijskih klastera i privlačenje stranih direktnih investicija (SDI) već su u naprednoj fazi implementacije. Ipak, potrebni su snažniji naponi kako bi se unapredila poboljšanja u okvirnim uslovima u stvarno povećanje SDI-a i efikasno formiranje klastera. Šeme podrške za investicije u dijaspori, inovativne MSP-ove, i sektor informacionih tehnologija još uvek treba da se implementiraju ili ojačaju. Slično tome, izabrani i zakonski model za revitalizaciju Trepče i rešavanje njegovih obaveza još uvek nije sproveden.

Stub 4: Infrastruktura

Sprovođenje mera Stuba 4 je počela, pri čemu su zabeleženi zastoji većine mera. Postignut je napredak u izgradnji putne infrastrukture i poboljšanju infrastrukture za poljoprivrednu proizvodnju i poslovanje. U energetske sektoru ostvaren je dobar napredak u pravnim okvirima za otvoreno tržište energije; energetske efikasnost i korišćenje obnovljivih izvora, a neki srodni projekti već postoje. Iako postoje kašnjenja sa strukturnom reformom Energetske korporacije Kosova i osnivanjem kompanija ESCO, sporazum sa privatnim investitorima za proizvodnju nove generacije (Kosova e Re) je u fazi zatvaranja.

Aktivnosti u vezi sa poboljšanjem upravljanja prirodnim resursima (tj. vodom i šumama) započete su i postignuti su neki početni napreci. Međutim, zabeležena su kašnjenja za neke projekte najznačajnije u upravljanju otpadom.

1.2. Napredak ka postizanju ključnih ciljeva NSR-a

Izabran je niz pokazatelja makro nivoa kako bi se pratio napredak ka ključnim ciljevima NSR-a koji se odnose na rast, zapošljavanje i društvenu koheziju. Tabela 1 prikazuje osnovne vrednosti, ciljeve, najnovije raspoložive podatke i status napretka u odnosu na ove pokazatelje.

Tokom prve dve godine implementacije NSR-a, zapošljavanje i društvena kohezija najviše su poboljšali pokazatelje na makro nivou. Od osam pokazatelja odabranih od strane NSR-a u domenu zapošljavanja i društvene kohezije, dva pokazatelja – jedan o učešću radne snage, a drugi na stopi siromaštva – u potpunosti su postignuti;¹ jedan pokazatelj je okarakterisan kao da ima napredan napredak; a još dva su imali evidentan prosečan napredak. S druge strane, od tri pokazatelja izabranih u domenu ekonomskog rasta, ostvaren je prosečan napredak za jedan pokazatelj a zabeležen je ograničen napredak za još dva. Na kraju, od pet pokazatelja odabranih u investicionom i trgovinskom domenu, jedan pokazatelj se karakteriše kao napredni napredak, jedan je pokazao prosečan napredak, jedan je pokazao ograničeni napredak i jedan nije pokazao napredak.

Rast, investicija i trgovina: U periodu od 2015–2017, bruto domaći proizvod (BDP) je u proseku porastao za oko 4 posto godišnje, a sa ograničenim napretkom ka cilju od 7 posto. Rast je u velikoj meri bio posledica privatne potrošnje i ulaganja (uzrokovano i investiranjem od privatnog sektora, koji je porastao sa 17,9 posto BDP-a u 2015. godini na 19,7 posto BDP u 2017.),² dok je potrošnja vlade negativno uticala na ukupan ekonomski rast. Porast privatne potrošnje uslovljen je stalnim rastom doznaka od radnika i domaćeg pozajmljivanja. Rast izvoza roba i usluga nedavno je porastao, iako sa niskog osnovnog nivoa. Udeo BDP-a posvećen izvozu roba i usluga porastao je sa 19,3 posto u 2015. na 27,1 posto u 2017. godini, što je vrlo blizu cilja NSR-a od 28 posto do 2021. Ovo povećanje se u velikoj meri može pripisati rastu turizma (tj. prihoda od usluge putovanja). Međutim, odnos izvoza i uvoza je malo poboljšan, sa 12,3 posto u 2015. godini na 13,3 posto u 2017, sa ograničenim napretkom ka cilju od 18 posto. Ipak, pozitivan doprinos izvoza roba i usluga privrednom porastu bio je znatno viši u 2016. godini negoli u 2017. godini zbog povećanog uvoza u 2017. godini. Sa druge strane, neto stranih direktnih investicija značajno je opao u 2016. godini u odnosu na osnovnu 2015. godinu, sa 308 miliona evra u 2015. godini na 220 miliona evra u 2016. godini. Iako je neto SDI-a povećan 2017. godine, on je ostao ispod nivoa iz 2015.

Uprkos ovim mešovitim rezultatima u domenu rasta, investicija i trgovine, trenutni tempo rasta izgleda da doprinosi poboljšanju rezultata ključnih tržišta rada i pokazatelja siromaštva.

¹ Molimo pogledajte Tabelu 2 za upute o statusu napretka za pokazatelje NSR-a.

² Ukupna bruto investicija u osnovna sredstva povećana je sa 25,8 posto u 2015. na 27,3 posto u 2017.

Nivoi siromaštva: Prihod siromaštva se na osnovu najnovijih raspoloživih podataka značajno smanjio. Izveštaj o siromaštvu potrošača koji je izradila Kosovska agencija za statistiku utvrdio je da se u 2015. godini procenat stanovništva na Kosovu koji živi ispod linije siromaštva³ i ne može zadovoljiti potrebe čoveka smanjio sa 30% u 2011. godini na 17,6 posto u 2015, iako je ova stopa i dalje znatno ispod cilja NSR-a od 25% do 2021. Slično tome, procenat stanovništva koji živi ispod linije ekstremnog siromaštva⁴ i nije u stanju da zadovolji osnovne potrebe preživljavanja opao je sa 10% u 2011. godini na 5,2% u 2015. godini. Jačina siromaštva, koja meri dubinu siromaštva i uzima u obzir i procenat stanovništva ispod granice siromaštva i veličinu jaza između linije siromaštva i prosečnu potrošnju onih ispod linije siromaštva, takođe je smanjen. Dubina siromaštva zasnovana na punoj liniji siromaštva opala je sa 7,8 posto u 2011. godini na 3,7 posto u 2015. Sličan trend karakteriše promene u jazu za ekstremno siromaštvo, koje je sa 2,1 posto u 2011. godini smanjeno na 1,1 posto u 2015.

Tržište rada: Rezultati tržišta rada su takođe poboljšani u poređenju sa osnovom tokom ovih godina. Ova poboljšanja su bila mnogo veća u stopi učešća radne snage⁵ i stopi zaposlenosti⁶, nego u stopama nezaposlenosti⁷. Stopa učešća radne snage porasla je sa 37,6 posto u 2015. godini na 42,8 posto u 2017, što premašuje ciljanu vrednost NSR-a od 42 posto do 2021. Slično tome, stopa zaposlenosti se poboljšala sa 25,2 posto u 2015. godini na 29,8 posto u 2017, iako stopa ostaje ispod cilja NSR-a od 34 posto do 2021. Značajan napredak postignut je i na smanjenju udela mladih van zapošljavanja, obrazovanja i obuke sa 31,3 posto u 2015. godini na 27,4 posto u 2017, što premašuje cilj NSR-a od 25 posto do 2021. Ipak, postignut je veoma ograničen napredak u smanjenju stope nezaposlenosti. U 2017. godini, procenjeno je da je oko 30 posto radne snage nezaposleno, sa 32,9 posto u 2015, ali i dalje daleko od cilja NSR-a od 20 posto do 2021. Isto važi za stopu nezaposlenosti mladih i učešća žena u radnoj snazi, koja, mada poboljšana, i dalje su daleko od ostvarivanja ciljeva NSR-a.

³ Život ispod granice siromaštva definisan je kao život na 1,82 evra dnevno ili ekvivalent po odraslom stanovniku.

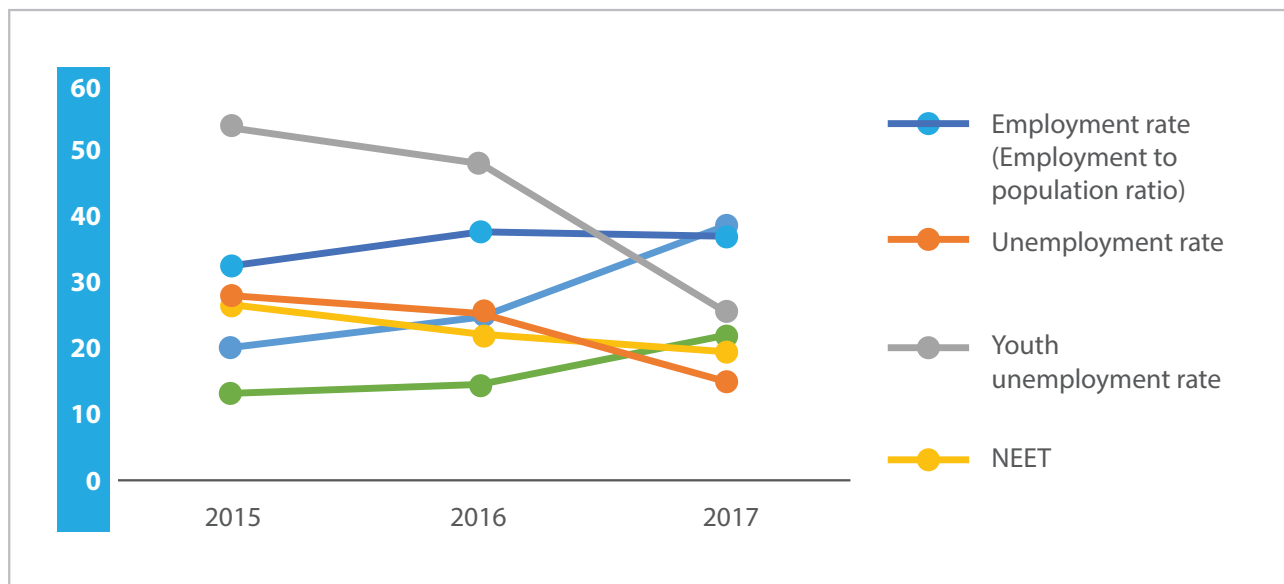
⁴ Život ispod ekstremne linije siromaštva (hrana) definisan je kao život sa 1,30 evra ili manje dnevno.

⁵ Stopa učešća radne snage je odnos zaposlenosti i nezaposlenosti za radno sposobno stanovništvo.

⁶ Stopa nezaposlenosti je odnos zaposlenosti i broja radne dobi stanovništva.

⁷ Stopa nezaposlenosti je stopa nezaposlenost prema rodnoj snazi (zaposlenih i nezaposlenih ljudi).

SLIKA 1: Ključni pokazatelji tržišta rada za Kosovo

Izvor: Kosovska agencija za statistiku, ankete o radnoj snazi za 2015–2017.

Uprkos poboljšanjima u ovim pokazateljima, mnoge ranjivosti ostaju na tržištu rada. Ključni pokazatelji kao što su stopa učešća radne snage i stopa zaposlenosti su niske po međunarodnim standardima, dok stopa nezaposlenosti ostaje visoka. Tokom perioda od 2015–2017, stopa nezaposlenosti je bila 30–33 posto – dva puta veća od prosečne stope u regionu i četiri puta veća od proseka u zemljama Evropske unije. Slično tome, mere korišćenja radnih resursa, kao što su stopa učešća radne snage i stopa nezaposlenosti, najmanja su u regionu Zapadnog Balkana i značajno su niže od proseka za zemlje Evropske unije. Isti pokazatelji za žene su izuzetno niski. Još jedan zabrinjavajući faktor je trajanje nezaposlenosti. Značajan deo nezaposlenih (71,5 posto) izjavio je da su bili nezaposleni duže od 12 meseci. Osim toga, iako postoje različite definicije i procene veličine neformalnog sektora na Kosovu,⁸ kada se primenjuje zakonska definicija neformalnosti⁹ i koriste se podaci iz ankete o radnoj snazi, čini se da je udeo onih neformalno zaposlenih povećan sa 15,5 posto u 2015. godini na 21,5 posto u 2017. Za mlade odrasle uzrasta od 15 do 24 godine, procenat onih koji su radili bez ugovora bio je 46,2 posto u 2017.

Ovi rezultati pokazuju da se sprovođenje mera NSR-a treba nastaviti i ubrzati kako bi se podstakao ekonomski rast i održao dobitak u zapošljavanju. Planirana povećanja u javnim investicijama, uključujući i privatne investicije u nove energetske kapacitete, može stvoriti kratkoročno povećanje stope privrednog rasta. Da bi ovo povećanje bilo dugoročno održivo, mere NSR-a koje se odnose na konkurentnost industrijskog sektora, malih i srednjih preduzeća i poljoprivrednih sektora i koje se odnose na dobro upravljanje i vladavinu prava, moraju biti ojačane i u potpunosti sprovedene. Da bi se održali dobici u zapošljavanju i postigla nova poboljšanja, mere NSR-a za

⁸ Vidi, na primer, „Evropska neformalnost: Studija slučaja kosovske sive ekonomije“, studija Svetske banke koja tek treba da bude objavljena.

⁹ Neformalni rad definiše se kao radnici koji nemaju ugovor o radu ili radnom odnosu.

premošćavanje jaza između veština i potreba tržišta rada moraju se pojačati i dopuniti povećanjem obima, pokrivenosti i financiranjem aktivnih mera tržišta rada.

TABELA 1: Ključni makro pokazatelji

	Br.	Pokazatelji	Osnovica (2015)	2016	2017	Ciljana vrednost (2021)	Status pokazatelja
I. Ekonomski rast	1	BDP po glavi stanovnika (EUR)	3,277	3,386	3,385	5,000	Ograničen napredak
	1.1	Godišnja realna stopa rasta BDP-a	4.1%	4.1%	4.2%	7.0%	Ograničen napredak
	2	Bruto investicije u osnovnim sredstvima (% BDP-a)	25.8%	25.5%	27.3%	32.0%	Postoji napredak
II. Tržište rada	1	Stopa nezaposlenosti (odnos nezaposlenosti prema populaciji)	25.2%	28.0%	29.8%	34%	Postoji napredak
	2	Stopa nezaposlenosti (ukupno nezaposlenosti kao % ukupne radne snage)	32.9%	27.5%	30.5%	20%	Ograničen napredak
	2.1	Stopa nezaposlenosti mladih (15-24 godina)	57.7%	52.4%	52.7%	30%	Ograničen napredak
	2.2	Udeo mladih koji nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci, ukupno, NEET (% mlade populacije)	31.4%	30.1%	27.4%	25%	Napredni napredak
	3	Stopa učešća radne snage (procenat ukupne populacije starosti 15+)	37.6%	38.7%	42.8%	42%	Postignut cilj
	3.1	Stopa učešća žena u radnoj snazi (procenat ukupnog stanovništva starosti 15+ godina)	18.1%	18.6%	20.0%	27%	Postoji napredak
III. Društvena kohezija	1	Procenat ljudi u siromaštvu	29.9% (2011)	21.1% (2014)	17.6% (2015)	25%	Postignut cilj
	2	Indeks ljudskog razvoja	0.741	N/A		0.80	Nd

IV. Investicije i trgovina	1	Ukupni prilivi SDI-a (mili- oni EUR, neto)	308.8	220	287.8	600	Nema napretka
	1.1	Akcija SDI-a kao udeo u BDP-u (%)	56.0%			65%	Nd
	2	Privatne investicije kao učešće u BDP-u / nom- inalna vrednost / Bruto investicije u osnovna sredstva, privatni sektor (procenat BDP-a)	17.9%	17.3%	19.7%		Postoji napredak
	3	Stopa izvoza i uvoza (roba)	12.3%	11.8%	13.3%	18%	Ograničen napredak
	4	Učešće izvoza u BDP-u (robe i usluge)	19.3%	23.7%	27.1%	28%	Napredni napredak

Izvor: Kosovska agencija za statistiku, Bruto domaći proizvod troškova i proizvodnih pristupa, Q4 2017, Bruto domaći proizvod 2008–2016, Anкета o radnoj snazi (2015–2017), Izveštaj o siromaštvu na Kosovu (2012–2015); Izveštaj MMF-a za Kosovo br. 1830; Centralna banka Kosova, podaci o platnom bilansu; Podaci Svetske banke o formiranju bruto fiksnog kapitala, <<https://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.FTOT.ZS>>.

1.3. Rezultati početne mere

Putokaz NSR-a obuhvata skup od 61 pokazatelja koji su namenjeni praćenju rezultata (ishoda) mera. Osnovne vrednosti pokazatelja su za 2015. godinu, a ciljevi su postavljeni za 2021. godinu, poslednju godinu implementacije NSR-a. U vreme završetka ovog izveštaja, dostupni su podaci za 38 pokazatelja.

Napredni napredak prema ciljevima evidentiran je za 11 dostupnih pokazatelja (29 posto). To uključuje: uključivanje u predškolsko obrazovanje (uzrasta 5-6 godina); broj dana potrebnih za otvaranje preduzeća; odnos predmeta koji su sudovi rešavali u odnosu na nove predmete podnete u toku godine; prosečna veličina farme; doprinos rudarskog sektora BDP-u; obim trgovine električnom energijom u odnosu na domaću proizvodnju; i pristup domaćinstava širokopojasnom pristupu.

Bilo je nekih poboljšanja za dodatnih 17 pokazatelja (45 posto). Nije zabeleženo nikakvo poboljšanje za 10 pokazatelja (26 posto), od kojih neki čak ukazuju na pogoršanje situacije, uključujući i udeo zaposlenih ljudi koji rade bez ugovora; obim i strukturu SDI-a; prihodi kompanije Trepča; i stopu povraćaja za preduzeća u državnom vlasništvu. Potrebna je odlučujuća akcija da se preokrenu ovi negativni trendovi.

Dostupni pokazatelji omogućili su procenu rezultata za 23 mere. Većina ovih mera (15) je zabeležila preliminarne rezultate. Četiri mere već su zabeležile napredak u pravcu ciljeva, a još četiri nisu još uvek zabeležile rezultate.

2.

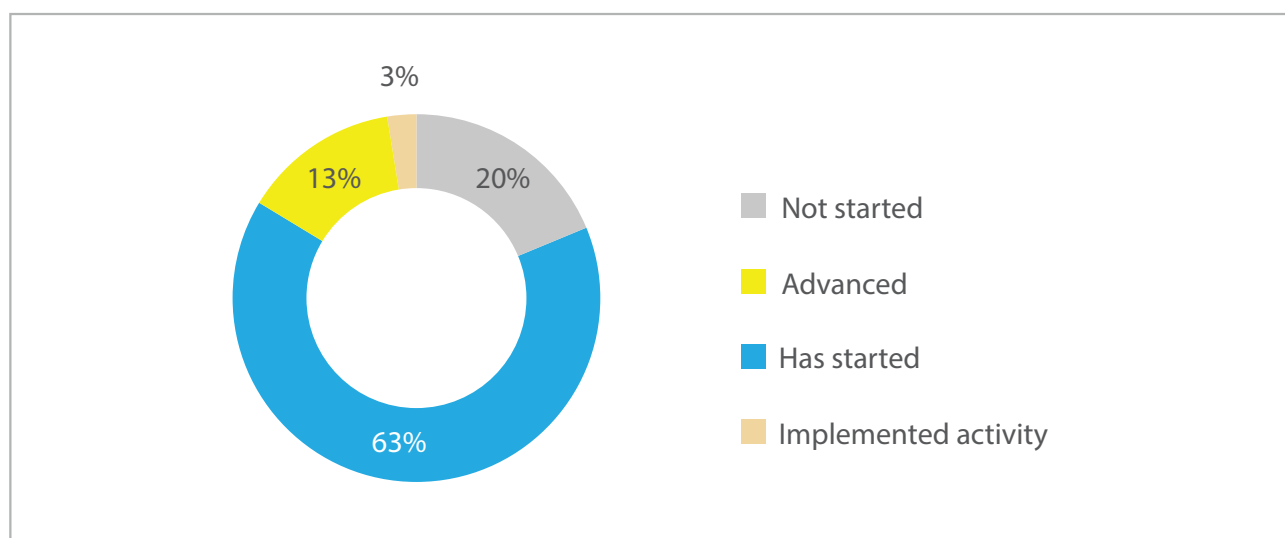
IMPLEMENTACIJA I REZULTATI NSR-A

2.1. Stub 1: Ljudski kapital

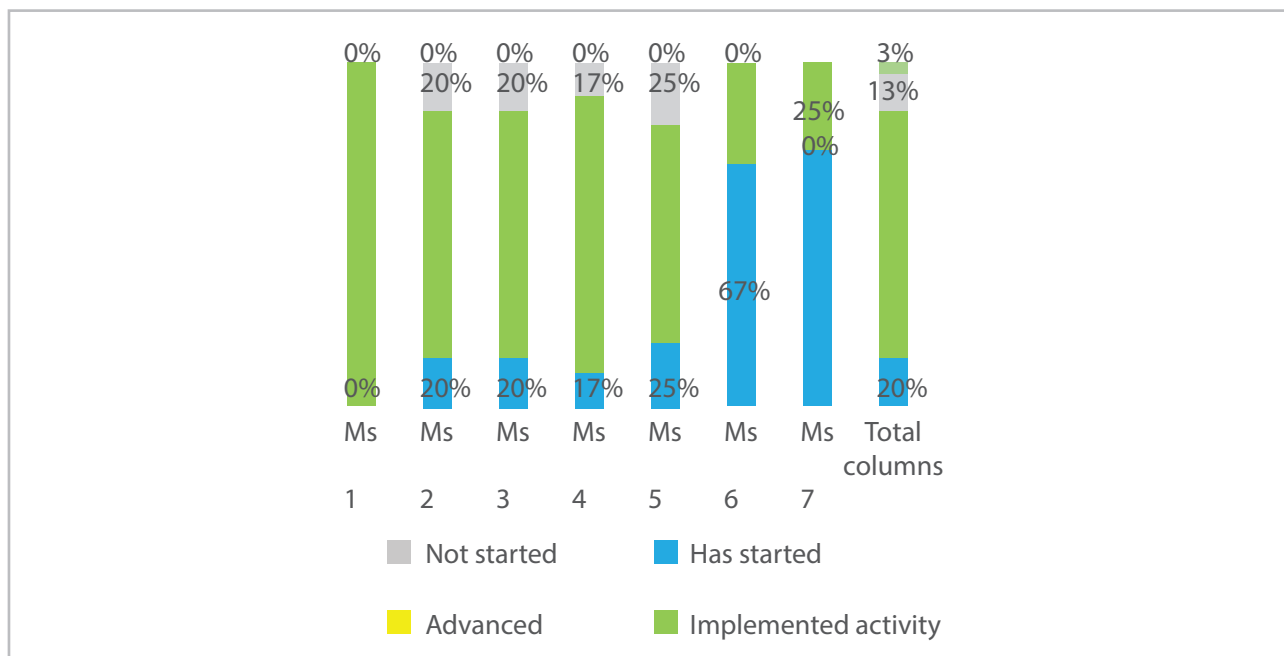
Opšta implementacija Stuba 1

Većina aktivnosti putokaza NSR-a za implementaciju Stuba 1 planirana je da se završi 2021. godine. Kao što je prikazano na Slici 2, 63 posto svih planiranih aktivnosti već je započeto i još uvek je u procesu implementacije. Sve u svemu, 3 posto planiranih aktivnosti već je sprovedeno, 13 posto su već pokazale dobre performanse, a 20 posto još uvek nije započeo proces implementacije.

SLIKA 2: Stopa implementacije planiranih aktivnosti Stuba 1

SLIKA 3: Sprovođenje aktivnosti Stuba 1 prema merama

NSR intervencije u okviru Stuba 1 su usredsređene na implementaciju sledećih mera:

■ Mera 1: Upis u predškolsko i predosnovno obrazovanje

Većina aktivnosti u okviru Mere 1 je dugoročna i planirana je da se završi 2021. godine. Postignuti napredak usmeren je uspešnom realizacijom određenih aktivnosti:

- Aktivnost 1.1 – Povećanje broja javnih vrtića: Implementacija je počela sa izgradnjom devet obdaništa.
- Aktivnost 1.2 – Povećanje učešća u privatnim institucijama: Početak implementacije.
- Aktivnost 1.3 – Optimizacija nastavnog osoblja putem preraspodele sa najviših nivoa (osnovno obrazovanje): Implementacije je počela. Od ukupno 3700 nastavnika obučeno je njih 660.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere: 1.1.1 – procenat dece upisane u predškolsko obrazovanje; i 1.1.2 – procenat dece upisane u predosnovno obrazovanje. Najnoviji podaci pokazuju napredak u pogledu povećanog upisa u predškolsko obrazovanje, sa 30,9 posto u 2015. godini na 36 posto u 2017. Za dve godine implementacije NSR-a zabeležen je napredak u pogledu upisa dece u predškolsko obrazovanje, pri čemu se upis dece povećava sa 81,3 posto u 2015. godini na 92,4 posto u 2017.

■ Mera 2: Poboľšan kvalitet nastave u preduniverzitetskom obrazovanju

U okviru Mere 2, od svih (pet) planiranih aktivnosti, 60 posto je poĉelo sa implementacijom; 20% je pokazalo dobre rezultate; i 20% još nije zapoĉelo primenu (vidi Sliku 3). Većina aktivnosti prema ovoj meri je dugoroĉna i planirana se da se završi 2021. godine. Posmatran je sledeći napredak:

- Aktivnost 2.1 – Pregled i završavanje procesa kvalifikacije nastavnika pre stupanja u službu; Implementacija je planirana za poĉetak 2018. godine, stoga, podaci o implementaciji još nisu dostupni.
- Aktivnost 2.2 – Optimizacija broja postojećih nastavnika na osnovu kriterijuma kvaliteta. Implementacija je poĉela.
- Aktivnost 2.3 – Ubrzati proces profesionalnog razvoja nastavnika: Implementacija je u naprednoj fazi i sve podaktivnosti su bile sprovedene na vreme.
- Aktivnost 2.4 – Proširenje korišćenja novih nastavnih planova i programa u svim preostalim školama. Implementacija je poĉela.
- Aktivnost 2.5 – Pregledati postojeće tekstove i razviti nove tekstove: implementacija je poĉela.

Dva pokazatelja su definisana kako bi se pratio napredak Mere 2: 1.2.1 – kvalifikacija nastavnika prema nivou obrazovanja; i 1.2.2 – PISA test procene. Za ova dva pokazatelja nisu prijavljeni podaci. PISA test je već sproveden i oĉekuje se da će se rezultati objaviti krajem 2018. godine.

■ Mera 3: Bolja povezanost obrazovanja i tržišta rada

U okviru Mere 3, od svih (pet) planiranih aktivnosti, 60 posto je poĉelo sa implementacijom; 20 posto je pokazalo dobre rezultate; i 20% još nije zapoĉelo primenu (vidi Sliku 3). U praktiĉnom smislu, napredak u realizaciji aktivnosti je sledeći:

- Aktivnost 3.1 – Ubrzati proces razvoja profesionalnih standarda: implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 3.2 – Određivanje prioriternih oblasti u stručnom obrazovanju i obuci i razvoju i implementaciji osnovnih nastavnih planova i programa: Implementacija je poĉela.
- Aktivnost 3.3 – Sprovođenje sistema stručnog obrazovanja i obuke kombinovanog pilot sistema sa elementima dualnog uĉenja: Implementacija je poĉela.
- Aktivnost 3.4 – Razvoj i implementacija Nacionalnog sistema potreba za predviđanjem veština: Jedna podaktivnost u okviru ove aktivnosti još nije zapoĉela.
- Aktivnost 3.5 – Povezivanje istraživaĉkih aktivnosti na univerzitetima sa industrijom kroz pristup pametnim specijalizacijama i ulaganjima u istraživanje i razvoj: Implementacija je poĉela.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 3: 1.3.1 – broj profila koji su ažurirani prema profesionalnim standardima; i 1.3.2 – stopa nezaposlenosti među mladima koji su završili stručno obrazovanje. Iako nisu prijavljeni podaci o broju profila ažuriranih prema profesionalnim

standardima, zabeležen je ograničen napredak u smanjenju stope nezaposlenosti među mladim ljudima koji su završili stručno obrazovanje, sa 35,9 posto u 2015. na 33,8 posto u 2017.

■ Mera 4: Jačanje funkcija pregleda, inspekcije i akreditacije u obrazovnim institucijama.

U okviru Mere 4, od svih (šest) planiranih aktivnosti, 66 posto je počelo sa implementacijom, 17 posto je već pokazalo dobre performanse; i 17 posto još uvek nije započelo implementaciju (vidi Sliku 3).

- Aktivnost 4.1 – Povećati kapacitete Nacionalnih saveta za kvalitet: Implementacija je počela.
- Aktivnost 4.2 – Implementacija pouzdanog sistema završnog ispita za studente: Implementacija je počela.
- Aktivnost 4.3 – Poboljšanje završnog ispita za regulisane profesije: Nije postignut napredak u operacionalizaciji Agencije za standarde i procenu i Državnog veća za regulisane profesionalce.
- Aktivnost 4.4 – Proširenje i poboljšanje sistema inspekcija u obrazovnom sistemu i aspekte ocene učinka nastavnika: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 4.5 – Poboljšanje kvaliteta odgovornosti akreditovanih institucija: Implementacija je počela.
- Aktivnost 4.6 – Razvoj sistema ocenjivanja uspeha nastave kao i sistema ocenjivanja nastavnika: Počela je implementacija.

Jedan pokazatelj je identifikovan kako bi se pratio napredak Mere 4: 1.4.1 – prosečno dostignuće u finalnom testu za ocene 5, 9 i matura. Nijedan podatak nije dostupan kako bi se pratio napredak studentskog uspeha u 5. razredu. Na osnovu najnovijih rezultata ispitivanja za studente 9. razreda, napredak nije primećen, a rezultati dostignuća padaju sa 64,7% u 2015. godine na 58,4 posto u 2017. Napredni napredak je primećen kod studenata koji polažu test mature, a rezultati se povećavaju sa 74 posto u 2015. godini na 83,5 posto u 2017.

■ Mera 5: Optimizirati troškove u obrazovanju kroz sisteme podataka

U okviru Mere 5, od svih (četiri) planiranih aktivnosti, 50 posto je počelo implementaciju; 25 posto je već pokazalo dobre performanse; i 25 posto još uvek nije započelo implementaciju (vidi Sliku 3).

- Aktivnost 5.1 – Izrada master plana za mrežu škola stručnog obrazovanja i obuke: dve podaktivnosti u okviru ove aktivnosti još nisu počele.
- Aktivnost 5.2 – Stvaranje sistema upravljanja informacijama u visokom obrazovanju i razvijanje drugih sistema: implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 5.3 – Povećanje sredstava za programe stručnog obrazovanja i visokog obrazovanja: Implementacija je počela.
- Aktivnost 5.4 – Pilotiranje modela javno-privatnog partnerstva. Implementacija je počela.

Identifikovana su dva pokazatelja koja prate napredak Mere 5: 1.5.1 – procenat učenika zasnovan na profilima stručnog obrazovanja i obuke; i 1.5.2 – procenat studenata na osnovu profila visokog obrazovanja. Ograničen napredak zabeležen je na procenat učenika zasnovanog na profilima stručnog obrazovanja i obuke, koji se povećao sa 43 posto u 2015. godini na 52,1 posto u 2017. godini. Nisu prijavljeni podaci o procentima studenata na osnovu profila visokog obrazovanja.

■ Mera 6: Kratkoročno zapošljavanje stručnjaka i studenata iz dijaspore

Prema Meri 6, 67 posto svih (pet) planiranih aktivnosti još uvek nije započelo implementaciju i počelo je 33 posto aktivnosti (vidi Sliku 3).

- Aktivnost 6.1 – Stvaranje baze podataka koja koristi registar dijaspore radi identifikacije različitih profila dijaspore: Implementacija jedne podaktivnosti u okviru ove aktivnosti još nije započeta i planira se za 2018.
- Aktivnost 6.2 – Stvaranje programa za uključivanje u domovinu: Implementacija je počela.
- Aktivnost 6.3 – Implementacija nemačkog Vladinog programa za povratak eksperata iz dijaspore u 2016. godine: podaci nisu prijavljeni.
- Aktivnost 6.4 – Implementacija programa TOKTEN: Nisu prijavljeni podaci.
- Aktivnost 6.5 – Stvaranje onlajn nastavnog plana i programa (e-učenje): ovo još uvek nije razvijeno.

Jedan pokazatelj je identifikovan kako bi se pratio napredak Mere 6: 1.6.1 – broj inicijativa (projekti ili kompanije) pokrenutih od strane članova angažovanih od strane dijaspore. Do danas nisu prijavljeni podaci.

■ Mera 7: Rešavanje neformalnog zapošljavanja i stvaranje adekvatnih radnih uslova

U okviru Mere 7, 64 posto planiranih aktivnosti je počelo sa implementacijom; 13 posto pokazalo je dobar učinak implementacije; i 20% još nije započeo (vidi Sliku 3).

- Aktivnost 7.1 – Jačanje institucionalnog dijaloga sa socijalnim partnerima kroz razvoj struktura i kapaciteta i povećana svest: implementacija je počela.
- Aktivnost 7.2 – Poboljšanje prava zaposlenih i osiguranje minimalnih standarda sigurnosti i zdravlja na radu: implementacija je počela.
- Aktivnost 7.3 – Jačanje mehanizma i koordinacija institucionalnih akcija za smanjenje neformalnog zapošljavanja: implementacija je počela.
- Aktivnost 7.4 – Stvaranje sistema upravljanja informacijama u Inspektoratu rada: Aktivnost je sprovedena.

Identifikovana su tri pokazatelja koji prate napredak Mere 7: 1.7.1 – broj povreda i smrtonosnih povreda na radnom mestu na 10,000 radnika; 1.7.2 – procenat zaposlenih bez ugovora dokazanih inspekcijama Inspektorata rada; i 1.7.3 – procenat zaposlenih bez ugovora prema Anketi o radnoj snazi. Prema najnovijim raspoloživim podacima, nije postignut napredak u odnosu na procenat radnika koji rade bez ugovora, sa negativnim povećanjem od 15,5 odsto u 2015. godini na 21,5

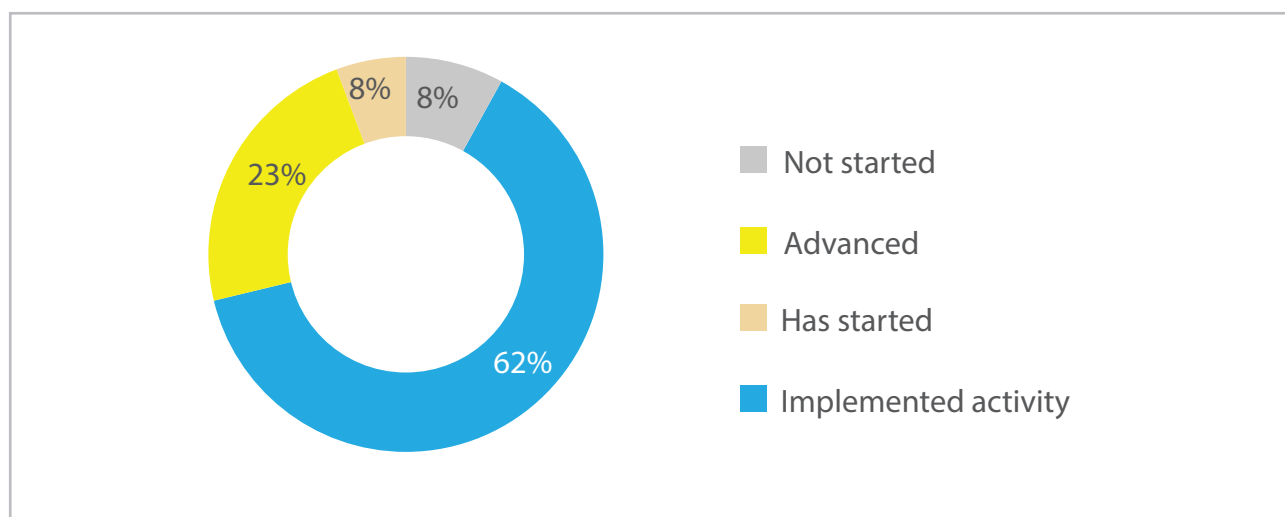
posto u 2017. godini u odnosu na cilj NSR-a za 2021. od 12 posto. Nisu prijavljeni podaci o udelu radnika koji su zaposleni bez ugovora evidentiranim inspekcijama inspektorata rada i smrtnim i nefatalnim povredama na radu.

2.2. Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina prava

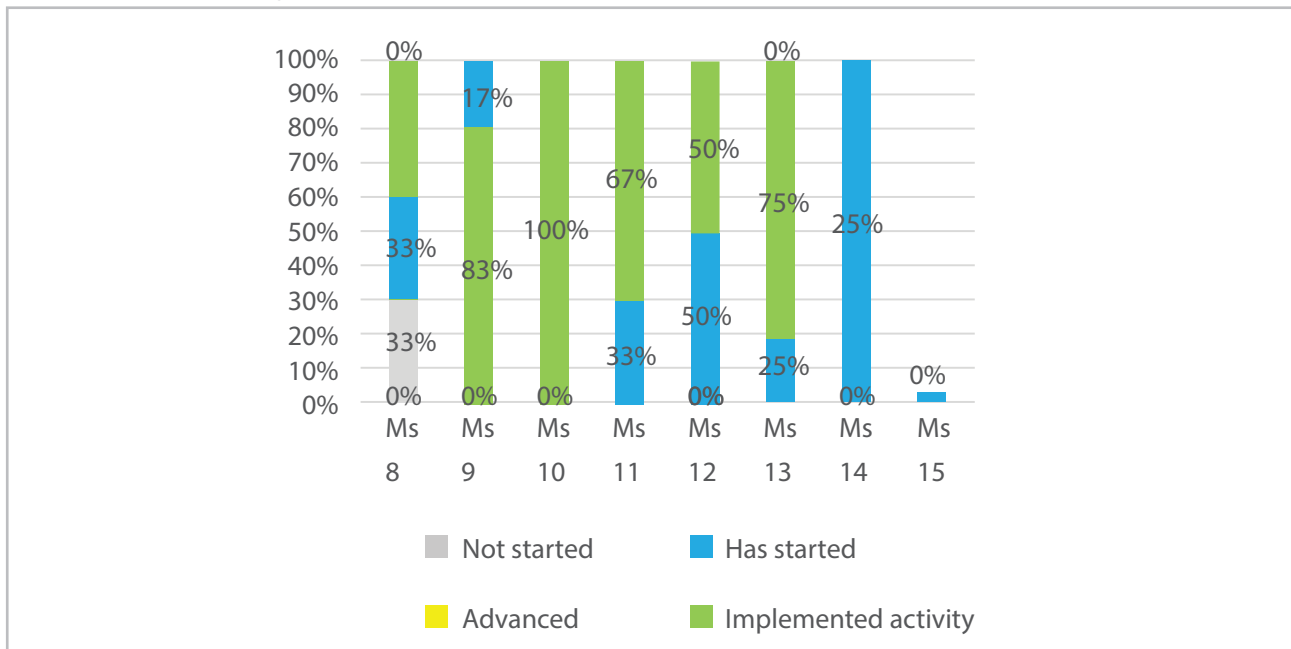
Opšta implementacija Stuba 2

Stub 2 ima osam mera. Podaci iz izveštaja pokazuju da je 62% svih planiranih aktivnosti već započelo i nalaze se u procesu implementacije; 8 posto je već sprovedeno; 23 posto je već pokazalo dobre performanse; i 8 posto još nije započelo proces implementacije (vidi Sliku 4).

SLIKA 4: Stopa implementacije planiranih aktivnosti Stuba 2

SLIKA 5: Sprovođenje aktivnosti Stuba 2 prema merama

Izvor: Metodologija praćenja NSR-a zasnovana na inputima iz ministarstava i drugih institucija.

NSR intervencije u okviru Stuba 2 usmerene su na implementaciju sledećih mera:

■ Mera 8: Dalje unapređenje pružanja usluga usmerenih ka korisnicima za preduzeća i javnost

U okviru Mere 8, od svih (četiri) planiranih aktivnosti, 33 posto je počelo sa sprovođenjem; 33 posto već pokazuje dobar učinak; a 33 posto je već sprovedeno (vidi Sliku 5).

- Aktivnost 8.1 – Stvaranje registra svih javnih službi: Aktivnost je sprovedena.
- Aktivnost 8.2 – Uspostaviti centralnu bazu podataka za javne usluge: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 8.3 – Uspostavljanje sistema redovnog ažuriranja informacija u vezi sa pružanjem usluga u okviru Ministarstva za državnu upravu: Nijedan podatak nije prijavljen da prati postignuti napredak.
- Aktivnost 8.4 – Dalja harmonizacija zakonodavstva o uslugama u skladu sa Direktivom o uslugama Evropske unije: Implementacija je počela.

Identifikovana su dva pokazatelja koja prate napredak Mere 8: 2.8.1 – broj usluga koje pruža jedan centar za usluge građanima; i 2.8.2 – vreme za osnivanje preduzeća. Nije zabeležen napredak na 2.8.1, sa pet usluga u 2015. godini, i pet u 2017. godini. Cilj pokazatelja 2.8.2 je bio postignut, sa vremenom za uspostavljanje smanjenja poslovanja sa 10 dana u 2015. godini na 5,5 dana u 2017.

■ Mera 9: Smanjenje administrativne barijere za dozvole i licence

U okviru Mera 9, od svih (šest) planiranih aktivnosti, 83 posto počelo je sa implementacijom, a 17 posto pokazuje dobre performanse (vidi Sliku 5).

- Aktivnost 9.1 – Kreiranje registra za posebne administrativne postupke: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme; 232 zakona sadrže posebne administrativne postupke i do sada je analizirano 66 zakona i preporuke.
- Aktivnost 9.2 – Uspostavljanje sistema za pregled i odobravanje svih administrativnih procedura: Implementacija je počela.
- Aktivnost 9.3 – Pregled i poboljšanje administrativnih procedura: Implementacija je počela.
- Aktivnost 9.4 – Prilagodite pristup „giljotine“ kako biste skratili broj i uskladili listu postojećih licenci: Implementacija je počela.
- Aktivnost 9.5 – Puna implementacija onlajn registracije svih dozvola i licenci i osiguranje da oni koji nisu uključeni u registar će biti nevažeći: Implementacija je počela.
- Aktivnost 9.6 – Sprečavanje stvaranja neopravdanih zahteva za izdavanje dozvola obezbeđujući da se sektorski zakoni usklade sa opštim okvirnim zakonom: Implementacija je počela.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mera 9: 2.9.1 – procenat posebnih administrativnih procedura koje su u skladu sa Zakonom o opštem upravnom postupku i 2.9.2 – najmanje 20 posto licenci i dozvola pojednostavljeno, spojeno ili uklonjeno. Najnoviji podaci pokazuju napredak u procenu posebnih administrativnih procedura koje su u skladu sa Zakonom o opštim administrativnim procedurama, od 0 posto u 2015. godini do 20 posto u 2017. godini. Međutim, zabeležen je manji napredak u 2.9.2, sa smanjenjem rezultata sa 480 u 2015. godini na 410 u 2017.

■ Mera 10: Poboljšana efikasnost sistema inspekcija

U okviru Mera 10, 100 posto od četiri planiranih aktivnosti počelo je sa implementacijom (vidi Sliku 5).

- Aktivnost 10.1 – Usvojiti harmonizovani zakon o inspekcijama: Implementacija je počela.
- Aktivnost 10.2 – Evaluacija svih inspekcija praćena eliminacijom ili spajanjem nepotrebnih aktivnosti: Implementacija je počela.
- Aktivnost 10.3 – Uspostavljanje mehanizma koji pomaže proces koordinacije između inspeksijskih tela, uključujući uspostavljanje sistema razmene informacija između inspektorata: Implementacija je počela.

Identifikovana su dva pokazatelja za praćenje napretka Mera 10: 2.10.1 – smanjenje troškova inspekcija za preduzeća godišnje; i 2.10.2 – prosečan broj inspekcija koje se obavljaju svake godine u firmi. Do sada nisu prijavljeni podaci za ova dva pokazatelja.

■ Mera 11: Podsticanje donošenja politike zasnovane na dokazima

U okviru Mera 11, od svih (četiri) planiranih aktivnosti, 67 posto je počelo sa implementacijom i 33 posto još uvek nije započelo sa implementacijom (vidi Sliku 5).

- Aktivnost 11.1 – Stvaranje institucionalne jedinice za procenu regulatornog uticaja i jedinica u okviru resornih ministarstava: implementacija je počela.
- Aktivnost 11.2 – Implementacija strategije za bolje regulisanje: Implementacija je počela.
- Aktivnost 11.3 – Uspostaviti mehanizam za sistematsko prikupljanje i čuvanje podataka: Implementacija još nije počela.
- Aktivnost 11.4 – Upotreba Nacionalnog saveta za ekonomski razvoj i ad hoc komiteta. Nema napredovanja u vezi sa ovom aktivnošću.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mera 11: 2.11.1 – stepen do kojeg proces razvoja politike najbolje koristi analitičke alate; i 2.11.2 – stepen do kog se javne konsultacije koriste u izradi politika i zakonodavstva. Na osnovu podataka prijavljenih za ova dva pokazatelja, još nije postignut nikakav napredak.

■ Mera 12: Zatvaranje rupa u sistemu javnih nabavki

U okviru Mera 12, od svih (četiri) planiranih aktivnosti, 50 posto je počelo sa implementacijom, a 50 posto pokazalo je dobre performanse (vidi Sliku 5).

- Aktivnost 12.1 – Sprovođenje izmenjenog zakona i postojećih propisa u oblasti javnih nabavki: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 12.2 – Ubrzanje implementacije elektronske platforme za javne nabavke: Implementacija je počela.

Jedan pokazatelj je identifikovan kako bi se pratio napredak Mera 12: 2.12.1 – nivo javnog rashoda i finansijske odgovornosti PI-19 pokazatelj, konkurentnost, vrednost za novac i kontrola nad nabavkama. Ovaj pokazatelj je težak za praćenje jer se procena javnih troškova i finansijske odgovornosti obično vrši sva dve godine, a poslednji put je sprovedena 2015. godine. Iako se procena može obaviti na zahtev Vlade, Ministarstvo finansija nije tražilo da se procena ponovi pošto je bila poslednja sprovedena.

■ Mera 13: Jačanje sistema imovinskih prava

U okviru Mera 13, od svih (četiri) planiranih aktivnosti, 75 posto je počelo sa implementacijom a 25 posto još uvek nije počelo sa implementacijom (vidi Sliku 5).

- Aktivnost 13.1 – Razviti zakonski okvir za prava komercijalne svojine. Implementacija je počela.
- Aktivnost 13.2 – Promocija tržišta zemljišta: Implementacija je počela.
- Aktivnost 13.3 – Jačanje kapaciteta i uloge sudova u vezi sa imovinskim pravima. Implementacija još nije počela.
- Aktivnost 13.4 – obezbeđivanje zaštite imovinskih prava pripadnika nevećinskih zajednica i osiguranje imovinskih prava za žene: Implementacija je počela.

Definisana su tri pokazatelja kako bi se pratio napredak Mere 13: 2.13.1 – troškovi registracije imovine (kao procenat vrednosti imovine); 2.13.2 – ukupna vrednost imovine koja se koristi kao kolateral za finansiranje; i 2.13.3 – procenat imovine registrovanih na žensko ime. Nisu prijavljeni podaci za pokazatelje 2.13.1 i 2.13.2. Napredni napredak je zabeležen na pokazatelju 2.13.3, sa povećanjem sa 15,2 posto imovine registrovanih na ime žene u 2015. godini na 20 posto u 2017.

■ Mera 14: Povećana efikasnost sudstva

U okviru Mere 14, od svih (četiri) planiranih aktivnosti, 100 posto je pokazalo dobre performanse (vidi Sliku 5).

- Aktivnost 14.1 – Promena pravnog okvira: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 14.2 – Podsticanje ranijih isplata prekršajnih kazni: Aktivnost je sprovedena.
- Aktivnost 14.3 – Razrešenje pravosudnog sistema iz slučajeva prikupljenih stvaranjem posebnog tima od 100 ljudi: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 14.4 – Optimizacija sistema upravljanja predmetima: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 14: 2.14.1 – smanjenje vremena potrebnog za rešavanje sudskog predmeta; i 2.14.2 – slučajevi rešeni protiv novih slučajeva. Najnoviji podaci objavljeni pokazuju ograničeni napredak na 2.14.1, sa smanjenjem vremena potrebnog za rešavanje sudskog predmeta sa 414 posto u 2015. godini na 361 posto u 2017. Međutim, primećen je značajan napredak, a cilj je postignut za pokazatelj 2.14.2, sa povećanjem rezultata od 92 posto u 2015. godini na 141 posto u 2017.

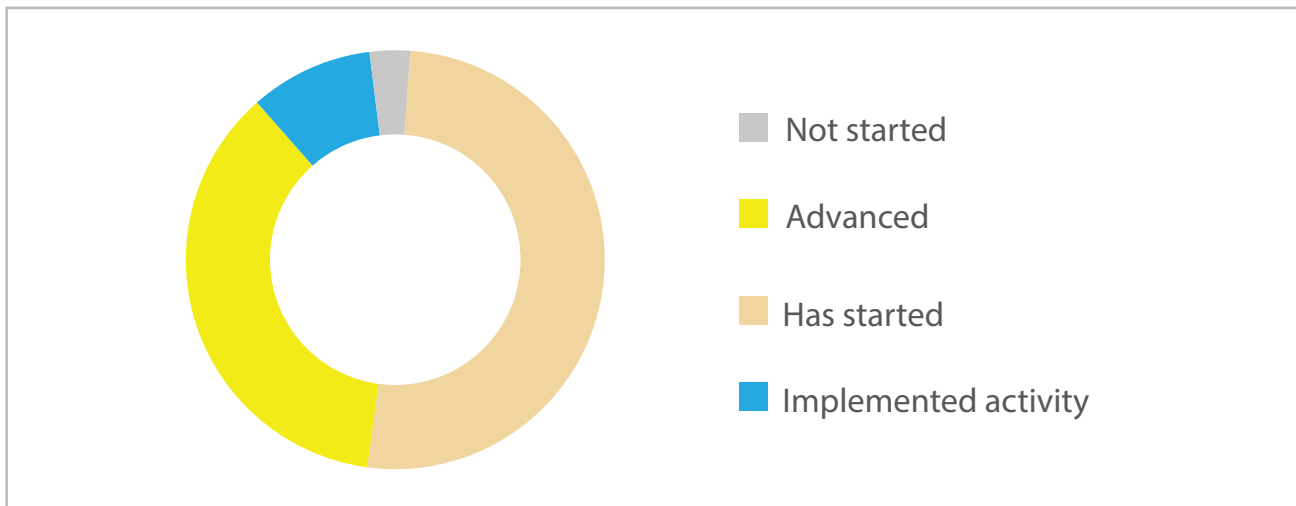
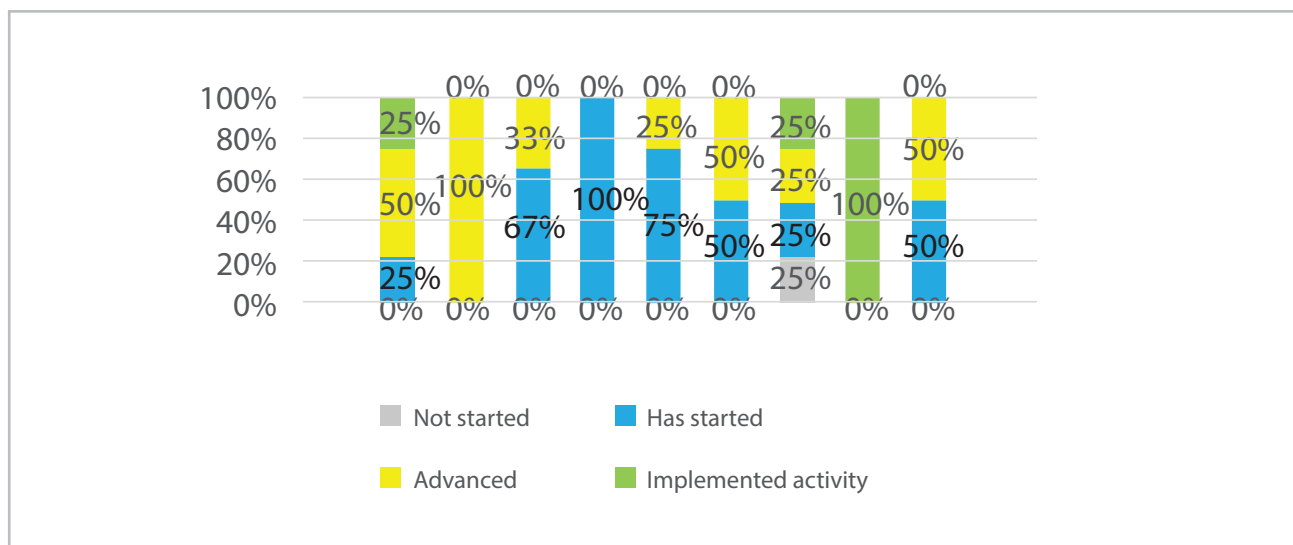
■ Mera 15: Borba protiv neformalnosti kroz osnivanje jedinstvene agencije za prikupljanje prihoda

Merom 15 predviđene su dve aktivnosti koje bi omogućile stvaranje jedinstvene agencije za prikupljanje prihoda, ali je Vlada Kosova u konsultaciji sa razvojnim partnerima odlučila da razmotri ovaj prioritet. Jedna od opcija koja se razmatra jeste da se spoje neki operativni elementi obe organizacije bez promene njihovog osnovnog posla. Imajući u vidu ovo, ne može se prijaviti nikakav podatak o primeni ove mere.

2.3. Stub 3: Konkurentne industrije

Opšta implementacija Stuba 3

Iako je tržišna ekonomija efikasnija i sposobnija da generiše ekonomski rast kada je mešanje države sa privatnim preduzećima minimalno, država takođe ima neizbežnu ulogu u podsticanju stvaranja konkurentnih preduzeća u sektorima sa visokom dodatom vrednošću. U tom kontekstu, NSR je planirao niz aktivnosti podeljenih u devet posebnih mera. Od ovih aktivnosti, 10 posto je u potpunosti implementirano, 38 posto je na putu, 48 posto su počele sa implementacijom a 3 posto još uvek nije počelo sa implementacijom (vidi Sliku 6).

Slika 6: Stopa implementacije planiranih aktivnosti Stuba 3**SLIKA 7:** Sprovođenje aktivnosti Stuba 3 prema merama

Izvor: Metodologija praćenja NSR-a na osnovu inputa od ministarstava i drugih institucija

Intervencije NSR-a u okviru Stuba 3 usmerene su na implementaciju sledećih mera:

■ Mera 16: Povećan pristup finansijama za MSP-ove na Kosovu

Ulaganje sredstava Fonda za privatizaciju u strateška sredstva privrede dovešće do ulaganja sredstava iz bivše državne imovine u novu imovinu. U Meri 16 se sprovodi 25 posto planiranih aktivnosti; 50 posto je na putu; i 25 posto je u potpunosti primenjeno (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 16.1 – Operacionalizacija šema kreditnih garancija: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 16.2 – Proceniti rad šeme i istražiti mogućnosti za dalje širenje i optimizaciju šeme: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 16.3 – Integracija baze podataka sistema kreditnih registracija sa poreskom upravom: Aktivnost je u potpunosti sprovedena u skladu sa planiranom vremenskom linijom.
- Aktivnost 16.4 – Kreiranje posebnih objekata za Šemu vaučera: Implementacija je počela u skladu sa planiranom vremenskom linijom.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 16: 3.16.1 – broj kredita malih i srednjih preduzeća koje podržava Fond; i 3.16.2 – izveštaj o kreditima koji se pružaju od bankarskog sektora privatnom sektoru, kao procenat BDP-a. Ograničen napredak je ostvaren u broju malih i srednjih preduzeća koje podržava Fond, povećavajući se od 90 MSP-a u 2015. godini na 699 u 2017, ali i dalje daleko od cilja od 4150 MSP-ova podržanih do 2021. Ograničeni napredak zabeležen je i na kredite dobijenim od bankarskog sektora privatnom sektoru, koji je porastao sa 22,8 posto BDP u 2015. godini na 25,1 posto BDP-a u 2017, daleko ispod cilja od 40 posto do 2021.

■ Mera 17: Razvoj mreže i klastera malih i srednjih preduzeća

Podrška preduzećima za povezivanje sa srodnim industrijskim grupama će pomoći u jačanju veza između industrija, stvaranje novih preduzeća i podsticanje inovacija putem povezanih istraživanja. Informacije koje se dele kroz mrežno povezivanje pomoći će preduzećima da proizvode ili da služe novim proizvodima.

U okviru Mere 17, 100 posto planiranih aktivnosti se sprovodi i nastavlja u skladu sa planiranom vremenskom linijom (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 17.1 – Razvoj Strategije nacionalne konkurentnosti: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 17.2 – Uspostaviti institucionalni okvir za podršku razvoju industrijskih klastera: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 17.3 – Uspostavljanje mreže dobavljača i podizvođača: Aktivnost je u potpunosti sprovedena na vreme.

Identifikovan je jedan pokazatelj koji prati napredak Mere 17: 3.17.1 – nivo doprinosa prerađivačke industrije privredi (% doprinosa industrijskog sektora u BDP-u). Postignut je značajan napredak, sa povećanjem od 10,8 posto u 2015. godini na 11,5 posto u 2017. godini, a do 2021. godine predviđeno je da doprinos prerađivačke industrije za ekonomiju dostigne 15 posto.

■ Mera 18: Nadogradnja MSP-ova sa aktivnostima sa višim dodatim vrednostima

Poboljšanje standarda kvaliteta i prelazak na aktivnosti sa većom dodanom vrednošću omogućiće preduzećima proizvodnju sofisticiranih i skupljih proizvoda pogodnijih za izvoz, povećavajući prihode za sebe i za privredu.

U okviru Mere 18, 67 posto planiranih aktivnosti se realizuje i 33 posto je u skladu sa planiranom vremenskom linijom (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 18.1 – Uspostaviti instrumente za pomoć u sertifikaciji standarda kvaliteta za kosovska preduzeća: Implementacija je počela i na vreme je.
- Aktivnost 18.2 – Uspostaviti šemu podrške za inovacije. Implementacija je počela i na vreme je.
- Aktivnost 18.3 – Uspostaviti informacionu platformu za integrisani poljoprivredni informacioni sistem: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 18.4 – Stvaranje fonda za subvencionisanje inovacionih projekata u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija: Izveštavanje se vrši prema meri 30.2 NSR-a.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 18: 3.18.1 – Pokazatelj dodate vrednosti za MSP-ove (u odnosu na BDP); i 3.18.2 – Indeks stope inovacija (u skladu sa Globalnim preduzetničkim monitoringom). Međutim, podaci o napredovanju u odnosu na ove pokazatelje nisu dostupni. Osnovna vrednost pokazatelja dodate vrednosti za MSP-ove bila je 25,8 posto u 2015. godini, u odnosu na ciljnih 32 posto do 2021. Za Indeks stope inovacija, osnovna vrednost je bila 28,5 posto u 2015, a cilj je da se do 2021. godine razvija trend rasta.

■ Mera 19: Promovisanje SDI i povećana uloga dijaspore u ekonomskom razvoju

Povećane SDI i investicije iz dijaspore pomoći će kosovskoj ekonomiji da ispuni svoje potrebe finansiranja, obezbedi transfer tehnologije i veštine i smanji trgovinski deficit. Stoga će strane firme i članovi dijaspore dobiti konkretnu podršku države da investira na Kosovo.

U okviru Mere 19, 100 posto planiranih aktivnosti započelo je sa implementacijom (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 19.1 – Jačanje kapaciteta Kosovske agencije za investicije i podršku preduzećima i njene reorganizacije: Implementacija je počela i na vreme je.
- Aktivnost 19.2 – Podržati investicije strateških investitora: Implementacija je započeta i na vreme je.
- Aktivnost 19.4 – Aktiviranje i proširenje poslovnih mreža dijaspore. Implementacija je počela i na vreme je.
- Aktivnost 19.5 – Saradnja između preduzeća iz dijaspore, mreža i institucija u zemlji: Implementacija je započeta i na vreme je.

Identifikovana su četiri pokazatelja za praćenje napretka u okviru Mere 19: 3.19.1 – zapremina SDI-a; 3.19.2 – SDI registrovane na Kosovu; 3.19.3 – broj investitora iz dijaspore koji sprovode ekonomsku aktivnost na Kosovu; i 3.19.4 – SDI struktura.

Nije zabeležen napredak za pokazatelj 3.19.1, a vrednost se smanjila sa 324,2 miliona evra u 2015. godini na 287,8 miliona evra u 2017, daleko ispod cilja od 850 miliona evra do 2021. godine. Snažan napredak je primećen za pokazatelj 3.19.2, sa SDI registrovanim na Kosovu porasli sa 307 miliona u 2015. godini na 767 miliona u 2017. godini, dostižući i premašujući cilj od 460 miliona do 2021. godine. Nije zabeležen napredak u pogledu pokazatelja 3.19.3, s obzirom da je broj investitora iz dijaspore koji se bavi ekonomskom aktivnošću na Kosovu opadajući sa 100 u 2015. godini, na 43 u 2017, daleko ispod cilja od 500 do 2021. Nije bilo napretka na pokazatelju 3.19.4. Za prodaju i kupovinu i izgradnju, osnovna vrednost bila je 76,4 posto u 2015. godini, i 80,6 posto u 2017; za trgovinu, finansije i usluge, osnovna vrednost bila je 26,2 posto u 2015. godini i 24,3 posto u 2017; za industrijsku preradu, poljoprivredu i turizam, osnovna vrednost bila je 7 posto u 2015. godini, i smanjena je na 1,1 posto u 2017; a za energiju, saobraćaj i rudarstvo, osnovna vrednost iznosila je 9,6 posto u 2015. godini i pala je na 3,8 posto u 2017. U ovim industrijama, glavni cilj je da se vidi povećanje procenta SDI-a u sektorima kao što su prerađivačka industrija, poljoprivreda i turizam do kraja 2021.

■ Mera 20. Regulisanje poljoprivrednog zemljišta

Rešavanje problema fragmentiranog poljoprivrednog zemljišta pomoći će povećanju prosečne veličine farme i površine parcele, kao i poljoprivredne produktivnosti, zbog ekonomije obima. To znači da će poljoprivrednici moći da proizvedu više, a agro-prerađivačku industriju imaće više domaćih sirovina.

U okviru Mere 20, 75 posto planiranih aktivnosti započelo je implementaciju i 25 posto je na putu (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 20.1 – Razviti i podržavati projekte regulisanja zemljišta i njihovu naknadnu integraciju u projekte ruralnog razvoja: Implementacija je počela ali sa odlaganjima.
- Aktivnost 20.2 – Sprovođenje strukturnih reformi: Implementacija je započeta i na vreme.
- Aktivnost 20.3 – Kreiranje parcela regularnog geometrijskog oblika: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 20.4 – Uspostaviti putne mreže na terenu koje omogućavaju direktan pristup parcelama i eliminišu sezonsku službu: Implementacija je započela i na vreme je.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 20: 3.20.1 – prosečna veličina parcela; i 3.20.2 – prosečna veličina farme. Zapažen je ograničeni napredak za pokazatelj 3.20.1, sa prosečnom veličinom parcela na 0.3 hektara u 2015, i do 0.3-0.5 hektara u 2017. godini, u odnosu na cilj od 1.0 hektara do 2021. Postoji napredan napredak na pokazatelju 3.20.2, međutim, sa prosečnom veličinom farmi koja se povećava sa 1.5 hektara u 2015. godini do 3.2 hektara u 2017, u odnosu na cilj od 4.0 hektara do 2021.

■ Mera 21. Korišćenje mineralnog potencijala Kosova

Olakšavanje upotrebe mineralnog potencijala Kosova kao dela njegovog ekonomskog razvoja podstaklo bi rast postojećih preduzeća i stvaranje novih preduzeća koja će zauzvrat omogućiti ekonomski rast. To znači da će kompaniji lakše istražiti i razviti projekte mineralnih resursa.

U okviru Mere 21, 50 posto planiranih aktivnosti započelo je implementaciju i 50 posto je na putu (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 21.1 – Razviti institucionalne modalitete za podršku novim strateškim projektima u rudarskom sektoru (kroz finansiranje ili tehničku pomoć): Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme je.
- Aktivnost 21.2 – Podrška geološkim i rudarskim programima istraživanja: Implementacija je započeta i na vreme je.
- Aktivnost 21.3 – Regulisati tržište istraživanja i razvoja projekata jačanjem administrativnih kapaciteta nadzornih tela i izvršnih agencija: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 21.4 – Pružiti podršku u razvoju podrške infrastrukture za rudarski sektor, uključujući transport i energiju: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.

Identifikovan je jedan pokazatelj koji prati napredak Mere 21: 3.21.1 – doprinos sektora rudarstva u BDP-u. Ovaj pokazatelj je zabeležio napredan napredak, uz doprinos rudarskog sektora rastu BDP-a sa 2,0 posto u 2015. godini na 2,3 posto u 2017, u odnosu na cilj od 2,5 posto do 2021.

■ Mera 22. Restrukturiranje i revitalizacija Trepče

Očekuje se da će potpuna revitalizacija Trepče pomoći smanjenju trgovinskog deficita Kosova, generisati prihod i pozitivno uticati na mnoge druge industrije.

U okviru Mere 22, 25 posto planiranih aktivnosti još uvek nije započelo implementaciju; 25 posto je počelo sa implementacijom; 25 posto je na putu; i 25 posto je u potpunosti primenjeno (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 22.1 – Finalna analiza izvodljivosti: Aktivnost je u potpunosti sprovedena i na vreme je.
- Aktivnost 22.2 – Izrada koncepta dokumenta na osnovu studije izvodljivosti: Implementacija je započela i na vreme je.
- Aktivnost 22.3 – Regulisati pitanja o neodrživoj imovini i preduzećima za revitalizaciju. Implementacija još nije započela i postoje odlaganja.
- Aktivnost 22.4 – Odluka o povećanju dalje poslovne / industrijske proizvodnje Trepče: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme je u skladu sa planiranom vremenskom linijom.

Jedan pokazatelj je identifikovan kako bi se pratio napredak Mere 22: 3.22.1 – udeo povećanja prihoda koje je ostvarila Trepča. Nije postignut napredak, uz učešće povećanja prihoda koje je Trepča smanjila od 32,5 miliona evra u 2015. godine na 29,5 miliona evra u 2017, u odnosu na cilj od 39,0 miliona evra do 2021.

■ Mera 23: Otključavanje Fonda za privatizaciju i korišćenje sredstava za razvoj

Olakšavanje pristupa finansijama kosovskim preduzećima pomoći će povećanju nivoa plasmana proizvodnih preduzeća, nivoa investicija i zaposlenosti, a takođe će smanjiti trgovinski deficit. To znači da će preduzeće moći da dobije niže kamatne stope i smanjuje zahteve obezbeđenja putem mehanizma garancije zajma.

U okviru Mere 23, 100 posto planiranih aktivnosti se realizuje i implementacija je u skladu sa planiranom vremenskom linijom (vidi Sliku 7). Aktivnost prema ovoj meri je:

- Aktivnost 23.2 – Otključavanje fonda i kreiranje mehanizama za trošenje sredstava: Aktivnost je u potpunosti sprovedena i na vreme.

Što se tiče pokazatelja, nije predložen pokazatelj za pregled učinka primene ove mere.

■ Mera 24: Poboljšati korporativno upravljanje državnom imovinom

Povećanje efikasnosti preduzeća u državnom vlasništvu omogućiće ovim preduzećima povećanje doprinosa za privredu, povećanje njihove vrednosti i povećanje prihoda za državni budžet. To znači da će državna preduzeća generisati više profita i da će se ovi profiti ponovo uložiti u društvo.

U okviru Mere 24, 50 posto planiranih aktivnosti započelo je implementaciju i 50 posto je na putu (vidi Sliku 7). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 24.1 – Pregledati opcije za sektorski pristup nadgledanju i upravljanju korporacijama u javnom vlasništvu: Implementacija je u naprednoj fazi i u skladu sa planiranom vremenskom linijom.
- Aktivnost 24.2 – Razviti proces analize rizika od strane državnih preduzeća o državnom budžetu i ekonomiji: Implementacija je počela i na vreme je.

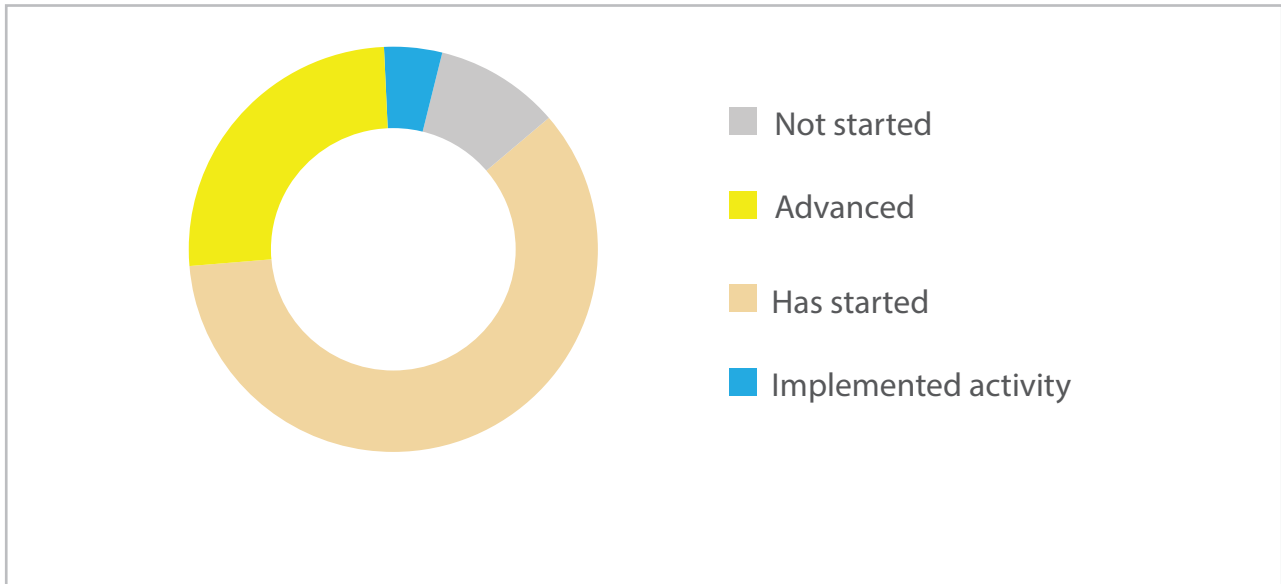
Identifikovan je jedan pokazatelj koji prati napredak Mere 24: 3.24.1 – Povratak na pokazatelj sredstava. Nema zabeleženog napretka; pre toga, došlo je do regresije, sa -0.18 poena u 2015. godini do -4.8 poena u 2017, u odnosu na cilj od 2.50 poena do 2021.

2.4. Stub 4: Infrastruktura

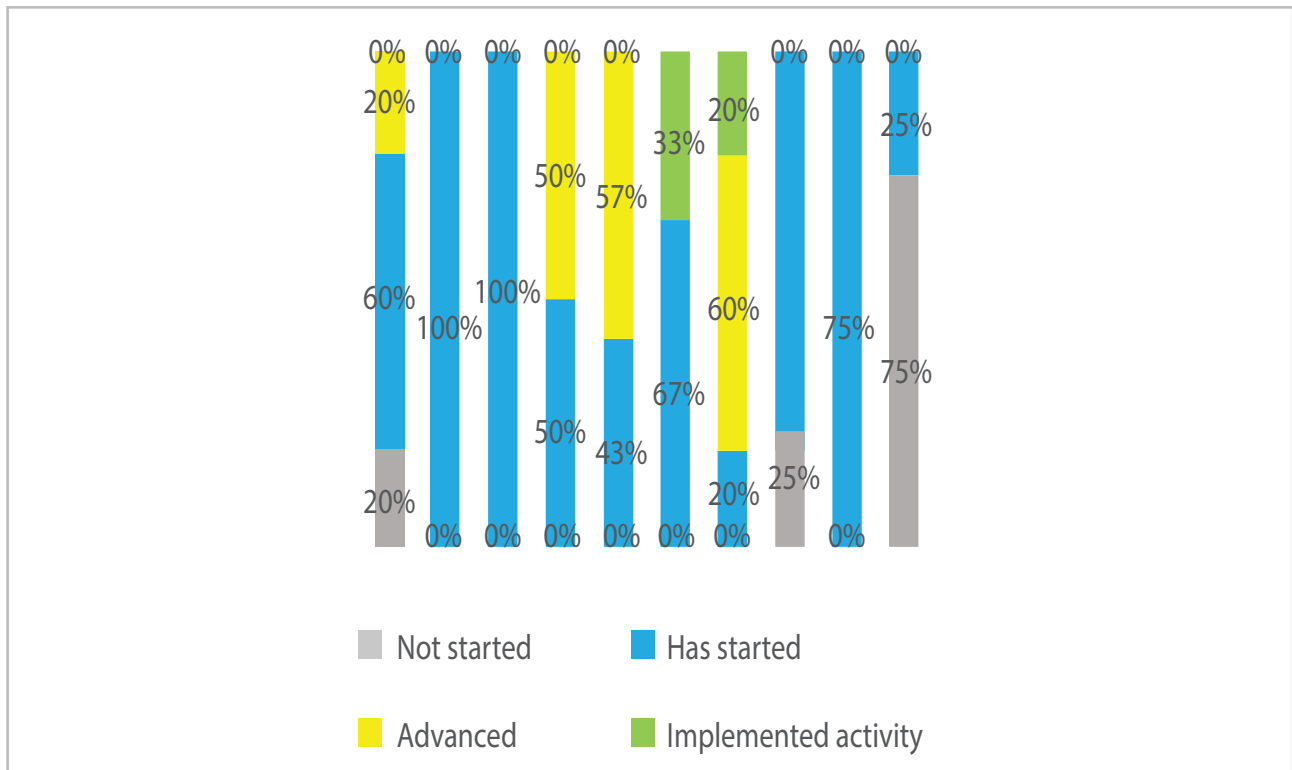
Opšta implementacija Stuba 4

Ekonomske aktivnosti se ne mogu razvijati bez adekvatnog okruženja i infrastrukture. Razvoj infrastrukture mora se izvoditi unutar održivog okruženja i ekosistema, jer je priroda glavna infrastruktura života. U okviru Stuba 4, 5 posto planiranih aktivnosti je u potpunosti sprovedeno, 24 posto je na putu; 57 posto je počelo sa implementacijom; i 14 posto još uvek nije započeo implementaciju (vidi Sliku 8).

SLIKA 8: Stopa implementacije aktivnosti Stuba 4

SLIKA 9: Implementacija aktivnosti Stuba 4 prema merama

Izvor: Metodologija praćenja NSR-a na osnovu inputa od ministarstava i drugih institucija.

Intervencije NSR-a u okviru Stuba 4 usmerene su na implementaciju sledećih mera:

■ Mera 25. Izgraditi nove i održive kapacitete za proizvodnju energije

Povećanje lokalnih kapaciteta za proizvodnju električne energije iz lignita i obnovljivih izvora omogućiće pouzdano snabdevanje električnom energijom građana i preduzeća, stvarajući klimu pogodnu za investiranje i smanjenje trgovinskog deficita. Pored toga, snabdevanje električnom energijom više neće biti zabrinjavajuće za preduzeća zainteresovana za ulaganja na Kosovu.

U okviru Mere 25, od svih (pet) planiranih aktivnosti, 60 posto je počelo sa implementacijom; 20 posto je na putu; i 20 posto još nije počelo sa implementacijom (vidi Sliku 9). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 25.1 – Proširiti proces dekomisije PP Kosova A: Implementacija još nije počela i postojanje odlaganja.
- Aktivnost 25.2 – Obnova PP Kosova B: Implementacija je u naprednoj fazi i na vreme.
- Aktivnost 25.3 – Izgradnja nove elektrane Kosova: Implementacija se započinje u skladu sa planiranom vremenskom linijom (završava se prva faza projekta „komercijalno zatvaranje“).
- Aktivnost 25.4 – Sprovođenje strukturnih reformi u Energetskoj korporaciji Kosova: Implementacija je počela, ali sa odlaganjima.
- Aktivnost 25.5 – Otvaranje novog rudnika uglja (Sibofci Jugor): Implementacija je započeta i na vreme je.

Identifikovana su dva pokazatelja kako bi se pratio napredak Mere 25: 4.25.1 – smanjenje prekida električne energije; i 4.25.2 – proizvodnja električne energije. Oba indikativna cilja su ispunjena i prekoračena. Što se tiče nestanka struje, broj sati godišnje je smanjen sa 384 u 2015. godini na 100,98 u 2017, u odnosu na cilj od 192 sati godišnje. Za proizvodnju električne energije, broj kilovata na sat godišnje se povećao sa 3,550 u 2015. godine do 5,300 u 2017, u odnosu na cilj od 4,000 do 2021.

■ Mera 26. Uspostaviti otvoreno i konkurentno tržište energije

Izgradnja dalekovoda za diversifikaciju izvora uvoza energije omogućiće pouzdanije i pristupačnije snabdevanje električnom energijom, posebno u vreme maksimalne potrošnje. To znači da Kosovo neće uvesti skupu snagu, što će smanjiti troškove energije za građane i preduzeća.

U okviru Mere 26, od svih (dve) planiranih aktivnosti, 100 posto je započelo implementaciju i napredak je bio dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti prema ovoj meri:

- Aktivnost 26.1 – integracija tržišta električne energije na regionalnom tržištu električne energije: Implementacija je počela u skladu sa planiranom vremenskom linijom.
- Aktivnost 26.2 – Izgradnja dalekovoda od 400 kilovata između Kosova i Albanije: Implementacija je sprovedena u skladu sa planiranim vremenskim rokom.

Identifikovan je jedan cilj koji prati napredak Mere 26: 4.26.1 – prosečni odnos energije koja se trguje u odnosu na domaću proizvodnju. Cilj ovog pokazatelja je ispunjen, sa povećanjem odnosa sa 21,3 posto u 2015. godini na 23,7 posto u 2017, u odnosu na cilj od 23,5 posto do 2021.

■ Mera 27. Smanjiti potrošnju energije putem mera energetske efikasnosti

U okviru Mere 27, svih (tri) planiranih aktivnosti, 100 posto je počelo sa implementacijom i napredak je bio dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 27.1 – Uspostavljanje fonda za energetske efikasnosti. Implementacija je počela u skladu sa planiranim vremenskim rokom.
- Aktivnost 27.2 – Započeti implementaciju ugovora o učinku na uštedu energije: Implementacija je počela ali sa odlaganjima.
- Aktivnost 27.3 – Širenje mreže grejanja na daljinu: Implementacija je započeta i na vreme je.

Identifikovan je jedan pokazatelj koji prati napredak Mere 27: 4.27.1 – povećanje uštede energije. Za ovaj pokazatelj nije zabeležen nikakav podatak, koji ima osnovnu vrednost od 4 posto u 2015. godini a cilj je 9 posto do 2021. Iako je došlo do ograničenog napretka, broj korisnika priključenih na sistem grejanja bio je 14,886 u 2015, a povećao se na 1,850 u 2017, u odnosu na cilj od 20,000 do 2021.

■ Mera 28. Racionalno korišćenje obnovljivih izvora energije

Ulaganje u mere energetske efikasnosti će smanjiti internu potrošnju energije, a sami tim i ukupne finansijske troškove, što će omogućiti povećanje ulaganja i smanjenje uticaja na životnu sredinu. Preduzeće će platiti manje za struju zbog investicija u izolaciji u industrijskom okruženju.

U okviru Mere 28, od svih (dve) planiranih aktivnosti, 100 posto je počelo sa implementacijom i napredak je dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 28.1 – Razmatranje i pregovaranje o nižim ciljevima za korišćenje obnovljivih izvora energije: Implementacija je u naprednoj fazi i u skladu sa planiranim vremenskim rokom.
- Aktivnost 28.3 – Mogućnost dugoročnih ugovora za poljoprivrednike za korišćenje organskog otpada i obezbeđivanjem bolje organizacije tržišta drvoprerađivačkog i šumskog otpada: Implementacija je u naprednoj fazi i u skladu je sa planiranim vremenskim rokom.

Identifikovan je jedan pokazatelj koji prati napredak Mere 28: 4.28.1 – procenat energije proizvedene iz obnovljivih izvora. Za ovaj pokazatelj nije zabeležen nikakav podatak, koji ima osnovnu vrednost od 19,8 posto u 2015. godini a cilj je 25,0 posto do 2021.

■ Mera 29. Dalji razvoj putne i železničke infrastrukture

Završetak glavnih međunarodnih i regionalnih putnih pravaca i međunarodne železnice omogućit će brže kretanje ljudi i robe i smanjiti troškove za preduzeća. Ovo će omogućiti preduzećima lakše otpremiti robu na lokalno i na međunarodno tržište.

U okviru Mere 29, od svih (sedam) planiranih aktivnosti, 100 posto je počelo sa implementacijom i napredak je dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti u okviru mere su:

- Aktivnost 29.1 – Završiti preostale segmente autoputa Morina – Merdare (R7): Implementacija je u naprednoj fazi i u skladu sa planiranim vremenskim rokom.
- Aktivnost 29.2 – Završiti prioritetne segmente autoputa Priština – Hani Elez (R6) za povezivanje sa Koridorom VIII jugoistočne Evrope: Implementacija je u podmakloj fazi i u skladu sa planiranim rokom.
- Aktivnost 29.3 – Nastaviti širenje nacionalnog puta Priština – Peć (M9) i Priština – Mitrovica (M2): Implementacija je u naprednoj fazi i u skladu sa planiranim rokom.
- Aktivnost 29.4 – Proširenje nacionalnog puta Priština – Podujevo: Priprema implementacije projekta i dokumentacija za nadmetanje i izvođenje radova su u naprednoj fazi i u roku.
- Aktivnost 29.5 – Proširenje nacionalnih puteva Peć – Dečane – Đakovica – Prizren: Implementacija je počela i usklađena je sa planiranim rokom.
- Aktivnost 29.6 – Izgradnja autoputa Priština – Gnjilane – Bela zemlja: Implementacija je počela i usklađena je sa planiranim rokom.
- Aktivnost 29.7 – Modernizacija međunarodne železnice – Linija 10: Implementacija je počela i usklađena je sa planiranim rokom.

Identifikovan je jedan pokazatelj koji prati napredak Mere 29: 4.29.1 – smanjiti prosečno vreme putovanja u drumskom saobraćaju; obim putničkog železničkog saobraćaja; i obim železničkog teretnog transporta. Za ovaj pokazatelj nije zabeležen nikakav podatak, koji ima osnovnu vrednost od 120 minuta u 2015. godini; 0.183 miliona putnika godišnje u 2015. godini; i 0.154 miliona neto tona roba godišnje u 2015.

■ Mera 30. Raspoređivanje infrastrukture informacionih i komunikacionih tehnologija

Povećana upotreba informacionih tehnologija u poslovanju, školama i javnim institucijama će smanjiti operativne troškove i olakšati povećane investicije i inovacije. Upotreba informacione tehnologije će pomoći kompanijama da uštede i koriste te uštede za ulaganje u nove poslovne linije.

U okviru Mere 30, od sve (tri) planirane aktivnosti, 100 posto je počelo sa implementacijom i napredak je dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti u okviru ove mere su:

- Aktivnost 30.1 – Uspostaviti Nacionalni savet za informacione tehnologije: Aktivnost je u potpunosti implementiran i u roku.

- Aktivnost 30.3 – Usvojiti relevantne međunarodne standarde informacionih i komunikacionih tehnologija; Implementacija je počela, ali sa odlaganjima.
- Aktivnost 30.4 – Implementacija Programa digitalne ekonomije na Kosovu: Implementacija je počela i u skladu je sa planiranim rokom.

Identifikovan je jedan pokazatelj koji prati napredak Mere 30: 4.30.1 – proširenje infrastrukture informacionih tehnologija. Napredni napredak je zabeležen za ovaj pokazatelj, s obzirom da se infrastruktura informacionih tehnologija povećava sa 75% pokrivenosti stanovništva u 2015. godini, na 92,5 posto u 2017. godini, približavajući se cilju od 100 posto do 2021.

■ Mera 31. Poljoprivredna infrastruktura u službi agrobiznisa

Poboljšanje podrške infrastrukturi za poljoprivrednu proizvodnju pomoći će smanjiti troškove poljoprivrednih proizvoda, povećati produktivnost poljoprivrednih proizvoda i prihoda i olakšati poslove agroprerađivačke industrije.

U okviru Mere 31, od svih (tri) planiranih aktivnosti, 100 posto je započelo sa implementacijom i napredak je dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti u okviru ove mere su:

- Aktivnost 31.1 – Povećati pokrivenost sistema navodnjavanja: Implementacija je počela i u roku je.
- Aktivnost 31.2 – Povećan broj skladišnih kapaciteta: Implementacija je započela i u roku je.
- Aktivnost 31.3 – Povećani broj laboratorijskih jedinica: Implementacija je u naprednoj fazi i u roku je.
- Aktivnost 31.4 – Povećana veličina farme i poboljšana struktura poljoprivrednih gazdinstava, kao i povećani kapaciteti prehrambene industrije: Implementacija je u naprednoj fazi i u roku.
- Aktivnost 31.5 – Jačanje sistema za upravljanje informacijama: Implementacija je u naprednoj fazi i u roku.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 31: 4.31.1 – bruto rast dodate vrednosti poljoprivredne proizvodnje; i 4.31.2 – površina obradivog zemljišta sa sistemom navodnjavanja na celoj teritoriji Kosova. Za ove pokazatelje nisu zabeleženi podaci. U prvom pokazatelju, bruto rast dodate vrednosti poljoprivrednoj proizvodnji bio je 10.5 posto u 2015. godini, u 2016 je 17 posto¹⁰ a cilj je 60 posto do 2021; a za pokazatelj površine obradivog zemljišta sa sistemom navodnjavanja je 21 posto u 2015, a cilj je 40 posto do 2021, podaci nisu evidentirani.

■ Mera 32. Racionalno korišćenje i povećanje kapaciteta vodnih resursa

Racionalizacija korišćenja vode i povećani proizvodni i distributivni kapaciteti će osigurati da rast kosovskih industrija i potražnja za vodom paralelno sa povećanom raspoloživošću vodnih resursa.

¹⁰ Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, Zeleni izveštaj 2017, strana 72, pristupljeno 16. oktobra 2018

To znači da će preduzeća i građani uživati redovno snabdevanje vodom.

U okviru Mere 31, od svih (šest) planiranih aktivnosti, 100 posto je počelo i napredak je dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti u okviru ove mere su:

- Aktivnost 32.1 – Smanjenje tehničkih i komercijalnih gubitaka: Implementacija je započela i u roku je.
- Aktivnost 32.2 – Proširenje vodovodne mreže i izgradnja novih mreža: Implementacija još nije započeta, već ima kašnjenja.
- Aktivnost 32.4 – Izrada projekta izgradnje vodnog sistema „Ibar-Lepenac“: Implementacija je započela i u roku je.
- Aktivnost 32.5 – Investirajte u proširenje i povećanu efikasnost sistema za navodnjavanje: Implementacija je započela i u roku je.
- Aktivnost 32.6 – Obnova i izgradnja zaštitne infrastrukture duž reka: Nema dostupnih podataka o napretku aktivnosti.
- Aktivnost 32.7 – Renoviranje i proširenje mreže pijaće vode: Implementacija je počela, ali sa odlaganjima.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 32: 4.32.1 – smanjiti nivo gubitka; i 4.32.2 – stopa mrežnih veza. Na ovim pokazateljima postignut je ograničeni napredak. Osnova za pokazatelj 4.32.1 bila je 60 posto u 2015. godini, a smanjena je na 56 posto u 2017. godini, u odnosu na cilj od 30 posto do 2021. Stopa mrežnih veza bila je 76 posto u 2015, u poređenju sa 79 posto u 2017, u odnosu na cilj od 84 posto do 2021.

■ Mera 33. Održivo upravljanje i upotreba šuma

Obezbeđivanje održive upotrebe šumskih površina na Kosovu sprečavaće degradaciju šuma i ekosistema i olakšaće stalno i predvidivo snabdevanje drveća za industriju.

U okviru Mere 33, od svih (tri) planiranih aktivnosti, 100 posto je počelo sa implementacijom i napredak je dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti prema ovoj meri su:

- Aktivnost 33.1 – Pošumljavanje odvojenih šumskih površina i oporavak šuma uništenih vatrom: Implementacija je započela i u roku je.
- Aktivnost 33.2 – Sprovođenje strogih sankcija protiv nezakonitih drvoseča: Implementacija je počela i u roku je.
- Aktivnost 33.3 – Izrada planova za upravljanje šumama: Implementacija je počela i u roku je.

Identifikovana su dva pokazatelja koji prate napredak Mere 33: 4.33.1 – stopa obnove šuma; i 4.33.2 – smanjenje ilegalne eksploatacije javnog šumskog područja. Za ove pokazatelje nisu zabeleženi podaci. Za rekonstrukciju šuma, osnovni cilj bio je 30 posto u 2015. godini, a cilj je 60 posto do 2021. Ilegalna eksploatacija javnog šumskog područja je 30 posto u 2015. godini, a cilj je 17,5 posto do 2021.

■ Mera 34. Održivo upravljanje otpadom

Održivo upravljanje otpadom će sprečiti negativne uticaje potrošačkog otpada na životnu sredinu i ponovno uvesti održivu praksu u industrijsku proizvodnju, generisati zapošljavanje i smanjiti troškove za proizvodnu industriju.

U okviru Mera 34, od svih (četiri) planiranih aktivnosti, 100 posto je počelo sa implementacijom i napredak je dobar (vidi Sliku 9). Aktivnosti u okviru mere su:

- Aktivnost 34.1 – Izgradnja infrastrukture za upravljanje komunalnim, čvrstim, građevinskim, industrijskim i opasnim otpadom, kao i mulj otpadnih voda: Implementacija još nije započeta.
- Aktivnost 34.5 – Popravka i izgradnja mreža za prikupljanje otpadnih voda i izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Prištini, Gnjilanu, Uroševcu i Mitrovici: Implementacija je započeta i u roku je.
- Aktivnost 34.6 – Izgradnja prenosne stanice i centra za sakupljanje otpada (Klina, Istok, Srbica, Novo Brdo): Implementacija još nije započela.
- Aktivnost 34.7 – Poboľšan tehnički i operativni status regionalne deponije Prištine u Mirašu/Obiliću: Implementacija još nije počela.

Identifikovana su dva pokazatelja za praćenje napretka Mera 34: 4.34.1 – procenat otpada za sakupljanje otpada; i 4.34.2 – nivo recikliranja otpada. Postignut je ograničeni napredak u procentualnoj stopi sakupljanja otpada, koji je bio 60 posto u 2015. godini, i 62 posto u 2016. godini, u odnosu na cilj od 90 posto do 2021. Nema zabeleženog napretka za nivo recikliranja otpada, koji je bio 25 posto u 2015. godini i 25 posto u 2016. godini, u odnosu na cilj od 40 posto do 2021.

3.

FINANSIJSKO PLANIRANJE I IZVEŠTAVANJE

3.1. Proces troškova NSR mere

Proces troškova NSR-a je koristio pristup odozdo prema gore, počevši od troškova izlaza/podaktivnosti, aktivnosti i mera, a potom pokretanje troškova stubova i sveukupne implementacije NSR-a. Osnovna inicijalna osnova za izračunavanje troškova stoga je cena podaktivnosti neophodnih za izvršenje planirane aktivnosti, a ukupni finansijski uticaj NSR-a izračunat je kao ukupna količina koja sadrži različite elemente nacрта NSR-a.

U cilju olakšavanja procesa troškova, Kancelarija za strateško planiranje razvila je model procesa troškova i vodič. KSP je takođe podržala resorna ministarstva kako bi se osigurala održivost i uporedivost troškova. Model troškova uključuje skup referentnih cena troškova tipičnih stavki.

Isti model troškova zasnovan na tabelama koristi se za prikupljanje informacija o očekivanom finansiranju. Resorna ministarstva pružila su informacije o sredstvima koja su već dostupna u budžetu, a koje je Ministarstvo finansija izdvojilo kroz Srednjoročni okvir troškova. Resorna ministarstva su takođe pružila informacije o spoljnoj finansijskoj pomoći koja je već bila dostupna, kao i o merama i zajmovima koji su već odobreni ili su u postupku dogovora. Neka resorna ministarstva su takođe primetila svoja očekivanja za privatno finansiranje putem javno-privatnih partnerstava. Razlika između ukupnih procenjenih troškova mera i raspoloživih sredstava predstavlja trenutni nedostatak finansiranja. Za Stub 4 je identifikovan veći finansijski jaz, prvenstveno povezan sa infrastrukturnim projektima.

Ukupni troškovi implementacije svake mere dodatno su razdvojeni godinama implementacije NSR-a (tj., 2017–2021). Putokaz NSR-a pruža informacije o procenjenim godišnjim troškovima mera, ukupnim troškovima aktivnosti i podaktivnosti i očekivanim izvorima finansiranja.

3.2. Izveštavanje o troškovima implementacije mera NSR-a

Proces izveštavanja o implementaciji NSR-a zasnovan je na Putokazu NSR-a koji određuje vremenske rokove za implementaciju mera i troškove i izvore finansiranja mera i utvrđuje odgovarajuće pokazatelje za praćenje primene mera i ishoda. U okviru ovog procesa, resorna ministarstva su koristila zasebnu tablicu za prijavljivanje troškova nastalih primenom mera NSR-a u 2017.

Izveštavanje o troškovima implementacije aktivnosti NSR-a je ograničenije od izveštavanja o napretku aktivnosti. Nedostatak izveštavanja o dosadašnjim troškovima, kao i o preostalim troškovima implementacije za meru u narednim godinama. Tačno izveštavanje u okviru planiranih plafona identifikovano je uglavnom u primeni mera vezanih za realizaciju kapitalnih projekata. Ključni izazovi identifikovani u izveštavanju o troškovima implementacije NSR-a mogu se kategorizovati na sledeći način:

- 1.** Za niz mera, izveštavanje o troškovima implementacije mera je ograničeno i nema mehanizma za proveru tačnosti izveštavanja o troškovima.
- 2.** Znatno broj mera nema izveštavanje o troškovima. U takvim slučajevima, resorna ministarstva nisu pružila informacije o troškovima implementacije, uprkos tome što su prijavili napredak koji je postignut u implementaciji podaktivnosti.
- 3.** U drugom setu mera, resorna ministarstva izvestila su budžetirane vrednosti kao troškove mera. Ovo ukazuje na netačno i nepouzdanost izveštavanje.
- 4.** U većini mera koje uključuju finansiranje donatora, nedostaje izveštavanje o troškovima finansiranja donatora.

Na osnovu izazova za izveštavanje o troškovima, identifikovana su dva glavna problema u kvalitativnom izveštavanju:

- 1.** Prvo pitanje je povezano sa nedostatkom iskustva iz linijskog ministarstva sa troškovima izveštavanja koji se odnose na specifične programe / aktivnosti NSR-a u skladu sa zahtevima metodologije izveštavanja.
- 2.** Drugo pitanje odnosi se na trenutnu strukturu budžetiranja srednjoročnih troškova i godišnje tabele budžeta. Trenutno planiranje i prezentacija u budžetskim tablicama onemogućavaju identifikaciju troškova koji su direktno povezani sa određenim politikama / aktivnostima.

Kao što je navedeno, problemi identifikovani u izveštavanja o troškovima implementacije NSR-a sprečavaju tačnu procenu stvarnih troškova nastalih u implementaciji NSR-a i identifikaciju preostalih troškova za naredne godine. Zbog toga će se dati niz preporuka u delu 5 ovog izveštaja kako bi se dodatno poboljšao proces izveštavanja o troškovima.

4.

PORAVNANJE COR-A SA NSR-OM

4.1. Agenda 2030 za održivi razvoj: globalna i nacionalna primena

Agenda 2030 za održivi razvoj usvojile su sve države članice Ujedinjenih nacija u 2015. Sporazum je označio značajan korak napred u globalnoj saradnji i postao je glavna referentna tačka za nacionalne i međunarodne napore usmerene na rešavanje globalnih izazova.¹¹ Na globalnoj agendi rukovode 17 COR-ova, koji postavljaju viziju održivog razvoja kroz kombinaciju društvenih, ekonomskih i ekoloških ciljeva. Dok su 17 COR-ova izložili sveukupne ciljeve, postavljeno je 169 specifičnih ciljeva kako bi se usmerilo sprovođenje dnevnog reda prema krajnjim ciljevima okončanja svih oblika siromaštva, rešavanja problema životne sredine i ostavljanja nikog iza.

Zemlje prevode ovu zajedničku viziju i plan za prosperitet ljudi i planete u nacionalne razvojne planove i strategije, sa ciljem olakšavanja potpune nacionalizacije, implementacije i postizanja COR-a. Proces nacionalizacije COR-a uključuje integraciju ciljeva COR-a u nacionalni strateški okvir, održivo budžetiranje, kao i uspostavljanje sistema izveštavanja i evaluacije koji prate napredak ka globalno dogovorenim ciljevima.¹²

U skladu sa tim naporima, Skupština Kosova potvrdila je posvećenost kosovskih institucija da unaprede Agendu za održivi razvoj uz jednoglasno usvajanje Rezolucije COR-a u januaru 2018. godine.¹³ Kako bi se osiguralo snažnije političko vlasništvo, osnovan je Savet za održivi razvoj – parlamentarni odbor, koji će voditi dalju integraciju i praćenje implementacije COR-a. Dok usvajanje Rezolucije COR-a odražava sveukupni angažman Parlamenta sa Agendom 2030, usklađivanje NSR-a sa COR-om predstavlja stvarnu integraciju COR-a u nacionalnu agendu i signalizira nacionalnu posvećenost ostvarivanju COR-ova. Kao deo razvoja Nacrta implementacije NSR-a, mere NSR-a su usklađene sa COR-ima kako bi se osiguralo da se procenjuje ukupan doprinos NSR-a COR-u. Uspostavljanje NSR-a sa COR-ima postavilo je stadijum za proces nacionalizacije COR-a i omogućilo efikasno praćenje i izveštavanje o napretku koji se postiže u odnosu na određene ciljeve COR-a.

U ovom poglavlju se razmatra napredak koji je postignut kroz različite mere NSR-a u skladu sa ciljevima COR-a. U njemu se navodi pokrivenost COR-ova unutar NSR-a, napredak u toku prve dve godine implementacije NSR-a i COR-ova kojima se NSR ne bavi.

¹¹ Platforma znanja o održivom razvoju, „Transformisanje našeg sveta: Agenda za održivi razvoj 2030“, Ujedinjene nacije, <<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>>, pristupljeno 3. oktobra 2018.

¹² Isto.

¹³ Skupština Republike Kosovo, <www.kuvendikosoves.org/common/docs/2018_01_30_Resolution_06_R_001.pdf>, pristupljeno 3. oktobra 2018.

4.2. Usaglašavanje ciljeva COR-a sa NSR-om

Iako je NSR usvojen pre finalne definicije COR-a i želi da do 2021. godine postigne svoje mere, on sadrži elemente koji će direktno doprineti postizanju ciljeva COR-ova tokom implementacije NSR-a. Iako NSR ne obuhvata sve aspekte COR-a, relativno dobro pokriva COR-a i njegovih ciljeva postavljaju obećavajući presedan za kašnjenje budućeg strateškog planiranja od COR-a sočiva u narednim godinama.

Od svih 17 COR-ova i 169 ciljeva COR-a, 12 ciljeva i 22 ciljeva u skladu sa NSR-om. Ukupno 12 ciljeva su u skladu sa 27 pokazatelja NSR-a. Od 22 ciljeva, 18 su u skladu sa unapred definisanim merama NSR-a, a četiri su u skladu sa makro nivoima pokazatelja NSR-a. Tabela 2 pokazuje kako su ciljevi i mete COR-a usklađeni sa merama NSR-a.

TABELA 1. Usaglašavanje ciljeva i meta Agende za održivi razvoj sa merama NSR-a

COR-ovi	Ciljevi COR-a	Mere NSR-a
 <p>2 BEZ GLADI</p>	2.3 Do 2030. godine, udvostručiti poljoprivrednu produktivnost i prihode malih proizvođača hrane, naročito žena, autohtonih naroda, porodičnih farmera, pastirista i ribara, uključujući sigurnim i jednakim pristupom zemljištu, drugim proizvodnim resursima i inputima, znanjima, finansijskim uslugama, tržišta i mogućnosti za dodavanje vrednosti i zapošljavanja van farme.	31. Poljoprivredna infrastruktura u službi agrobiznisa
 <p>4 KVALITETNO OBRAZOVANJE</p>	4.2 Do 2030. godine, osigurati da sve devojčice i dečaci imaju pristup kvalitetnom ranom detinjstvu, negu i predškolsko obrazovanje tako da su spremni za osnovno obrazovanje.	1. Opis u predškolsko i predosnovno obrazovanje
	4.C Do 2030. godine, znatno povećati ponudu kvalifikovanih nastavnika, uključujući međunarodnu saradnju za obuku nastavnika u zemljama u razvoju, posebno najmanje razvijenim zemljama i malim ostrvskim zemljama u razvoju.	2. Unapređeni kvalitet nastave u preduniverzitetском obrazovanju
	4.1 Do 2030. godine, osigurati da sve devojčice i dečaci završe besplatno, pravično i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje koje dovodi do relevantnih i delotvornih ishoda učenja.	2. Unapređeni kvalitet nastave u preduniverzitetском obrazovanju
 <p>5 RAVNOPRAVNOST POLOVA</p>	5.A Preduzeti reforme kako bi se ženama pružila jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i drugim oblicima imovine, finansijskih usluga, nasleđivanja i prirodnih resursa, u skladu sa nacionalnim zakonima.	13. Jačanje sistema imovinskih prava

<p>6 ČISTA VODA I SANITACIJA</p> 	<p>6.1 Do 2030. godine, postići univerzalni i jednak pristup sigurnoj i pristupačnoj vodi za piće za sve</p>	<p>32. Racionalno korišćenje i povećanje kapaciteta vodnih resursa</p>
<p>7 PRISTUPAČNA I ČISTA ENERGIJA</p> 	<p>7.1 Do 2030. godine, obezbedi univerzalni pristup pristupačnim, pouzdanim i modernim energetskim uslugama</p>	<p>25. Izgraditi nove i održive kapacitete za proizvodnju energije</p>
	<p>7.2 Do 2030. godine, značajno povećati udeo obnovljive energije u globalnoj energetskoj mešovini</p>	<p>28. Racionalno korišćenje obnovljivih izvora energije</p>
<p>8 POŠTEN POSAO I POVEĆAN EKONOMSKI RAST</p> 	<p>8.5 Do 2030. godine, postići punu i produktivnu zaposlenost i pristojan rad za sve žene i muškarce, uključujući mlade i osobe sa invaliditetom, i jednaku platu za rad jednake vrednosti</p>	<p>3. Bolja povezanost obrazovnog sistema i tržišta rada</p>
	<p>8.3 Promovisati razvojno orijentisane politike koje podržavaju produktivne aktivnosti, stvaranje pristojnog posla, preduzetništvo, kreativnost i inovacije i podsticati formalizaciju i rast mikro, malih i srednjih preduzeća, uključujući i pristup finansijskim uslugama</p>	<p>7. Rešavanje neformalnog zapošljavanja i stvaranje adekvatnih radnih uslova</p>
	<p>8.8 Zaštititi radna prava i promovisati sigurno i bezbedno radno okruženje za sve radnike, uključujući radnike migrante, posebno žene migrante, kao i one koji su u nesigurnom zapošljavanju</p>	<p>7. Rešavanje neformalnog zapošljavanja i stvaranje adekvatnih radnih uslova</p>
<p>9 INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA</p> 	<p>9.3 Povećati pristup malih industrijskih i drugih preduzeća u zemljama u razvoju finansijskim uslugama, uključujući pristupačne kredite i njihovo integrisanje u lance vrednosti i tržišta vrednosti</p>	<p>16. Povećan pristup finansijama za MSP-a na Kosovu</p> <p>17. Mreža i razvoj klastera malih i srednjih preduzeća</p>
	<p>9.2 Promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju i, do 2030. godine, značajno povećati udeo u industriji i bruto domaći proizvod u skladu sa nacionalnim okolnostima i udvostručiti njen udeo u najmanje razvijenim zemljama.</p>	<p>18. Nadogradnja MSP-a sa aktivnostima sa većom dodatnom vrednošću</p>
	<p>9.1 Razviti kvalitetnu, pouzdanu, održivu i elastičnu infrastrukturu, uključujući regionalnu i prekograničnu infrastrukturu, kako bi podržala ekonomski razvoj i blagostanje ljudi sa fokusom na pristupačan i pravičan pristup za sve</p>	<p>29. Dalji razvoj putne i železničke infrastrukture</p>

<p>10 SMANJITI NEJEDNAKOSTI</p> 	<p>10.B Podsticati zvaničnu razvojnu pomoć i finansijske tokove, uključujući i direktne strane investicije, državama u kojima je najveća potreba, posebno najmanje razvijenih zemalja, afričkih zemalja, malih ostrvskih zemalja u razvoju i zemalja u razvoju na kopnu u skladu sa njihovim nacionalnim planovima i programima</p>	<p>19. Promovisanje SDI-a i povećana uloga dijaspore u ekonomskom razvoju</p>
<p>12 ODGOVORNO KORISĆENJE I PRODUKTIVNOST</p> 	<p>12.5 Do 2030. godine, značajno smanjiti proizvodnju otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje</p>	<p>34. Održivo upravljanje otpadom</p>
<p>15 ŽIVOT NA ZEMLJI</p> 	<p>15.1 Do 2020. godine, osigurati očuvanje, restauraciju i održivo korišćenje kopnenih i unutrašnjih slatkovodnih ekosistema i njihovih usluga, posebno šume, močvare, planine i sušna zemljišta, u skladu sa obavezama prema međunarodnim sporazumima.</p>	<p>33. Održivo upravljanje i korišćenje šuma</p>
<p>17 PARTNERSTVO ZA CILJEVE</p> 	<p>17.6 Poboljšati saradnju između severa i juga, juga i juga i trouglastu regionalnu i međunarodnu saradnju i pristup nauci, tehnologiji i inovacijama i povećati razmenu znanja uz usaglašene uslove, uključujući poboljšanu koordinaciju među postojećim mehanizmima, posebno na nivou Ujedinjenih nacija, putem globalnog mehanizma za olakšavanje tehnologije</p>	<p>30. Razvoj infrastrukture informacionih i komunikacionih tehnologija</p>

Pored toga, četiri pokazatelja COR-a koji doprinose COR-1 i COR-8 su u skladu sa pokazateljima makro nivoa NSR-a. Tabela 3 prikazuje način usklađivanja pokazatelja makro nivoa COR-a i NSR-a.

TABELA 3. Usaglašavanje pokazatelja COR-a sa pokazateljima makro nivoa NSR-a

Ciljevi	Pokazatelji COR-a	Pokazatelji NSR-a
1 BEZ SIROMAŠTVA 	1.2 Do 2030. godine, smanjiti barem za polovinu procenata muškaraca, žena i dece svih starosnih dobi koji žive u siromaštvu u svim njegovim dimenzijama prema nacionalnim definicijama.	Procenat stanovništva koji živi u siromaštvu
8 POŠTEN POSAO I POVEĆAN EKONOMSKI RAST 	8.1 Održavanje ekonomskog rasta po stanovniku u skladu sa nacionalnim okolnostima i, posebno, najmanje 7 posto bruto domaćeg proizvoda godišnje u najmanje razvijenim zemljama	Godišnja stopa rasta realnog BDP-a po glavi stanovnika
	8.5 Do 2030. godine, postići punu i produktivnu zaposlenost i pristojan rad za sve žene i muškarce, uključujući mlade i osobe sa invaliditetom, i jednaku platu za rad jednake vrednosti	Procenat nezaposlenosti Stopa nezaposlenosti mladih
	8.6 Do 2020. godine, značajno smanjiti udeo mladih koji se ne nalaze u radnom odnosu, obrazovanju ili obuci	Proporcija mladih (15-24 godina) nije u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci

4.3. Dostupnost podataka za merenje napretka COR-a

U prve dve godine sprovođenja NSR-a, prijavljeni su podaci za merenje napretka za sve usklađene COR-ove (bilo u potpunosti ili delimično), izuzev podataka za merenje napretka prema COR-2 (okončanje gladi, postizanje sigurnosti hrane i poboljšana ishrana i promovisati održivu poljoprivredu), za koje nisu prijavljeni nikakvi podaci. Na ciljnom nivou COR-a prijavljeni su podaci za 11 od 22 usklađenih ciljeva COR-a. Detaljne informacije o usklađivanju COR-a sa stubovima NSR-a i dostupnosti podataka prikazane su u Aneksu 3.

4.5. Doprinos NSR Agendi za održivi razvoj 2030

Sve u svemu, prve dve godine sprovođenja NSR-a pokazale su poboljšanja u pogledu smanjenja nestašica električne energije, čime je evidentan značajan doprinos u postizanju COR-ova 1, 5 i 7. Napredni napredak koji je primećen u sprovođenju mera NSR-a doprineo je i COR-4 (inkluzivno i pravično kvalitetno obrazovanje); COR-8 (promocija održivog, inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta, puno i produktivno zapošljavanje i pristojan rad za sve); i COR-17 (ojačati sredstva za implementaciju i revitalizaciju globalnog partnerstva za održivi razvoj).

COR-1. Nema siromaštva

COR-1 poziva na iskorenjivanje siromaštva u svim njegovim dimenzijama do 2030. godine, a COR cilj 1.2 želi da smanji, barem za polovinu, procenat muškaraca, žena i dece svih starosnih grupa koji žive u siromaštvu u svim njegovim dimenzijama do 2030. godine. NSR se bavi problemom siromaštva na makro nivou, želeći da smanji siromaštvo sa 30 posto u 2015.14 godini na 25 posto do 2021. godine. Najnoviji podaci pokazuju značajan napredak u pravcu ovog cilja, dok se siromaštvo prihoda smanjuje na 17,6 posto u 2015. godini ispod cilja NSR-a od 25 posto do 2021. Napredak koji je postignut na smanjenju siromaštva u prihodu pozitivno doprinosi cilju COR 1.2, pri čemu se uzima u obzir dimenzija prihoda siromaštva, koja se meri pokazateljom COR-a 1.2.1.

COR-2. Okončati glad, postići sigurnost hrane i poboljšati ishranu i promovisati održivu poljoprivredu

COR-2 poziva na održiva rešenja da se okonča glad u svim njegovim oblicima i da se postigne bezbednost hrane do 2030. godine. Povećana poljoprivredna produktivnost je ključni element koji doprinosi postizanju ovog cilja, s tim da COR cilj 2.3 zahteva dupliranje poljoprivredne produktivnosti, u skladu sa NSR-om. NSR se bavi poljoprivredom u okviru Stuba 3, koja se fokusira na poljoprivrednu infrastrukturu u službi agrobiznisa i teži da povećava bruto dodanu vrednost poljoprivredne proizvodnje sa 10.5 posto u 2015. Godini na 60 posto do 2021. Godine. Napredak koji se ostvaruje prema COR-u ne može se proceniti zbog nedostataka raspoloživih podataka za ovu meru.

COR-4. Osigurati inkluzivno i jednako kvalitetno obrazovanje i promovisati doživotno učenje

COR-4 poziva na kvalitetno obrazovanje za sve, počev od veoma ranog života i obezbeđivanje doživotnog obrazovanja i učenja. Ključ za postizanje ovog cilja će biti osiguranje pristupa kvalitetnom ranom razvoju deteta, negi i predškolskom obrazovanju za sve do 2030. godine (COR cilj 4.2); znatno povećati ponudu kvalifikovanih nastavnika (COR cilj 4.c); i poboljšati efikasne ishode učenja (COR cilj 4.1). Važnost inkluzivnog i kvalitetnog obrazovanja se bavi Stubom 1 NSR-a o ljudskom kapitalu. Njen primarni fokus je povećanje broja upisanih predškolskih ustanova i poboljšanje kvaliteta obrazovanja poboljšanjem odgovornosti, sertifikacije i planiranja budžeta, u skladu sa gore navedenim ciljevima COR-a.

Najnoviji raspoloživi podaci pokazuju pozitivan trend povećanja upisa u predškolsko obrazovanje, sa godišnjim povećanjem upisa od 10 posto u 2016. godini i 6 posto u 2017. godini. Upis u predškolsku ustanovu je zabeležio blagi napredak prema cilju NSR-a od 50 posto do 2021. godine, povećavajući se od početne linije od 30,9 posto u 2015. godini na 36 posto u 2017. godini. Napredni napredak je primećen za upis na predškolsko obrazovanje, koji se povećao sa 81,3 posto u 2015. godini na 92 posto u 2017. godini, u odnosu na cilj univerzalnog NSR-a (100 posto) upisa i u skladu sa COR ciljem 4.2 za univerzalni pristup predškolskom obrazovanju. Sve u svemu, napredak koji je izvešten o merama vezanim za obrazovanje pozitivno je doprineo cilju COR-a 4.2.

14 Na osnovu podataka iz 2011. godine.

Međutim, nisu prijavljeni podaci o kvalifikacijama nastavnika i studentskim dostignućima, zbog čega je nemoguće meriti napredak ka ciljevima NSR-a ili ciljevima COR-a 4.c i 4.1.

COR-5. Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i devojke

COR-5 teži jednakim pravima i osnaživanju svih žena i devojčica kao međusektorske teme koja je integralna za sve dimenzije programa inkluzivnog i održivog razvoja. Vlasnička prava i vlasništvo među ženama i devojka, između ostalog, predstavljajući ključni element za postizanje ovog COR-a. Ovo se odražava u cilju 5.1, koji poziva na reforme koje će ženama pružiti jednaka prava na ekonomske resurse i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem, uključujući i druge oblike imovine. Rodni dispariteti na Kosovu ostavili su žene u nepovoljnom položaju u društvu, posebno u pogledu učešća na tržištu rada i pristupa ekonomskim mogućnostima, koje su ograničene njihovim malim učešćem u vlasništvu nad imovinom¹⁵. S obzirom na ovaj kontekst i u skladu sa ciljem 5.a COR-a, NSR se bavi rodnom ravnopravnošću i osnaživanjem žena i devojčica kao međusobno pitanje, a posebno u okviru Stuba 2 – dobro upravljanje i vladavina prava.

NSR cilj je povećanje vlasništva nad ženama i devojčicama za 25 posto do 2021. godine, a vlasništvo nad ženskim vlasništvom povećalo se sa 15,2 posto u 2015. godini na 20 posto u 2017. Napredak koji je postignut pozitivno će doprineti postizanju COR cilja 5.a, iako bi napori trebalo da nastave dalje da povećavaju vlasništvo nad ženskim vlasništvom i osiguraju da sve žene i devojke mogu uživati svoja prava na vlasništvo nad imovinom.

COR-6. Obezbediti raspoloživost i održivo upravljanje vodama i sanitarije za sve

Agenda održivog razvoja prepoznaje pristup sigurnoj vodi i kanalizaciji, uključujući i dobro upravljanje slatkovodnim ekosistemima, kao suštinskog za zdravlje ljudi, održivost životne sredine i ekonomski prosperitet. COR cilj 6.1. stremi ka univerzalnom i jednakom pristupu sigurnoj i pristupačnoj vodi za piće za sve do 2030. Slično tome, racionalizacija korišćenja vode i povećani kapaciteti vodnih resursa rešena je u okviru Stuba 4 NSR-a, koja se fokusira na poboljšanu infrastrukturu kao put ka ekonomskom razvoju i zaštiti životne sredine i ekosistema.

Na osnovu raspoloživih podataka zabeležen je blagi napredak u pogledu pokrivenosti mrežnim priključcima, koji su porasli sa 76 posto u 2015. godini na 79 posto u 2017. godini, približavajući se cilju NSR-a od 84 posto do 2021. Ovaj blagi napredak takođe predstavlja obećavajući doprinos cilju COR-a koji postavlja ambiciozniji cilj za 2030. godinu, pozivajući se na univerzalni i jednak pristup bezbednoj i pristupačnoj vodi za sve.

¹⁵ Grupa Svetske banke, „Promovisanje pristupa žena privrednim mogućnostima“, <<http://documents.worldbank.org/curated/en/602391521457602814/pdf/124362-PN-P144969-PUBLIC-KSVGGenderPolicyNote.pdf>>, pristupljeno 3. oktobar 2018.

COR-7. Osigurati pristup pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i savremenoj energiji za sve

Pristup pristupačnoj, pouzdanoj i održivoj energiji ključan je za postizanje mnogih COR-ova, od iskorenjivanja siromaštva putem napredovanja u zdravstvu, obrazovanju, snabdevanju vodom i industrijalizacije, do ublažavanja klimatskih promena. COR ciljevi 7.1. i 7.2. – univerzalni pristup energetske usluge i značajno povećanje udela obnovljivih izvora energije u portfelju proizvodnje energije ključni su za osiguranje pristupa dostupnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve što će biti ključno za budući ekonomski rast na Kosovu. NSR se bavi ovom komponentom kao deo Stuba 4 o infrastrukturi.

NSR ima za cilj smanjenje prekida električne energije sa 384 sati godišnje u 2015. godini na 192 sata godišnje do 2021; a zatim povećati udeo električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora sa 19,8 posto u 2015. godini na 25 posto do 2021. Cilj NSR za smanjenje nestašice električne energije već je postignut, a pozitivan trend predstavlja napredak u pravcu COR-a 7.1. Međutim, nedostaju podaci o udelu energije proizvedene iz obnovljivih usluga, što onemogućava procenu napretka u pravcu ovog cilja. Napori bi trebalo da se nastave u pravcu postizanja univerzalnog pristupa dostupnim, pouzdanim i modernim energetske usluge do 2030. godine.

COR-8. Promovisati održiv, inkluzivan i održiv ekonomski rast, puno i produktivno zapošljavanje i pristojan rad za sve

COR-8 poziva na povećanje produktivnosti rada, smanjenje stope nezaposlenosti, posebno za mlade, i poboljšanje pristupa finansijske usluge i beneficijama kao osnovnih komponenti održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta. Slično tome, NSR se fokusira na povećanje mogućnosti za zapošljavanje, posebno među mladima koji čine oko polovine ukupnog stanovništva Kosova.¹⁶ Promocija održivog ekonomskog rasta kroz produktivno zapošljavanje i pristojan rad za sve u centru NSR-a.

Ključni ciljevi koji vode na postizanje COR-8 koji su u skladu sa ciljevima NSR-a uključuju: održavanje ekonomskog rasta po glavi stanovnika (cilj 8.1); promovisati razvojno orijentisane politike koje podržavaju produktivne aktivnosti (cilj 8.3); puno i produktivno zapošljavanje do 2030. godine (cilj 8.5); značajno smanjiti udeo mladih koji nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci do 2020. godine (cilj 8.6); i zaštititi radnička prava i sigurno radno okruženje (cilj 8.8).

U drugoj godini implementacije NSR-a, Kosovo je ostvarilo ograničeni napredak u pravcu povećanja ukupne godišnje stope rasta realnog BDP-a po glavi stanovnika i smanjenja ukupne stope nezaposlenosti. S druge strane, napredni napredak u smanjenju broja mladih koji nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci. Za detaljnije informacije pogledajte poglavlje 1.2. Napredak ka postizanju ključnih ciljeva NSR-a.

¹⁶ Kosovska agencija za statistiku, Popis stanovništva 2011.

Nezaposlenost među mladima koji su završili stručno obrazovanje takođe je zabeležila ograničeni napredak, sa blagim padom od 35,9 posto u 2015. godini na 33 posto u 2017. Nije zabeležen napredak u ukupnom neformalnom zapošljavanju, što ukazuje na procenat radnika koji rade bez ugovora, sa negativnim povećanjem od 15,5 posto u 2015. godini na 21,5 posto u 2017, u odnosu na cilj NSR-a od 12 posto do 2021. Bezbednost na radnom mestu je i dalje krhka, s obzirom da je broj smrtonosnih i nefatalnih povreda na radu porastao u apsolutnim brojevima, sa 54 u 2015. godini (9 fatalnih povreda i 45 nefatalnih povreda) na 64 u 2017. godini (14 fatalnih povreda i 50 nefatalnih povreda). Podaci ukazuju na to da, iako je učešće radne snage i stopa zaposlenosti poboljšana, ova komponenta NSR-a je uočila ograničeni napredak u celini sa ograničenim ili nikakvim doprinosom za pripadajući COR.

COR-9. Izgraditi otpornu infrastrukturu, promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju i podsticati inovacije

COR-9 se bavi infrastrukturom, industrijalizacijom i inovacijama. Infrastruktura pruža osnovne fizičke objekte neophodne za poslovanje i društvo; industrijalizacija pokreće ekonomski rast i otvaranje radnih mesta, čime se smanjuje nejednakost dohotka; i inovacije proširuju tehnološke mogućnosti industrijskih sektora i podstiču razvoj novih veština.

NSR se fokusira na infrastrukturu i industrijalizaciju u okviru Stubova 3 i 4 – konkurentne industrije. On ima za cilj povećanje državne podrške procesa reindustrijalizacije i jačanja javnih i privatnih preduzeća. Neki od ciljeva koji vode na postizanje COR-9 i u skladu sa NSR-om su: povećan pristup finansijskim uslugama za male industrije i druga preduzeća (COR cilj 9.3); do 2030. godine značajno povećati udeo zaposlenosti u industriji i BDP (COR cilj 9.2); i razvoj kvalitetne, pouzdane, održive i otporne infrastrukture, uključujući regionalnu i prekograničnu infrastrukturu (COR cilj 9.1).

Dostupni podaci pokazuju ograničeni napredak ka povećanju broja kredita za MSP koja su podržana šemom kreditnih garancija, od 0 u 2015. godini na 699 u 2017, u odnosu na cilj NSR-a od 4,150 do 2021. Međutim, primećen je blagi napredak u pogledu doprinosa privrede koji je porastao sa 10,8 posto u 2015. godina na 11,5 posto u 2017, u odnosu na 14 posto cilja postavljenog za 2021. godinu, i sa manjim doprinosom u cilju COR-a 9.3.

U pogledu transporta, obim teretnog saobraćaja pokazuje blagi napredak, povećavajući se sa 0.154 miliona neto tona godišnje u 2015. godini na 0.434 miliona neto tona u 2017, u odnosu na cilj od 1.433 miliona neto tona do 2021. Železnički prevoz na Kosovu nije dovoljno iskorišćen za prevoz robe i putnika. Najnoviji raspoloživi podaci pokazuju negativan trend, a prevoz putnika se smanjuje sa 0.183 miliona putnika godišnje u 2015. godina na 0.157 miliona putnika godišnje u 2017, u odnosu na NSR cilj od 0.432 miliona putnika godišnje do 2021.

Napredak ka (bruto) dodatnoj vrednosti MSP-ova (kao proporcija BDP-a) ne može se proceniti zbog nedostatka podataka.

COR-10. Smanjiti nejednakost unutar i među zemljama

COR-10 poziva na smanjenje nejednakosti unutar i među zemljama u svim njegovim oblicima, uključujući nejednakost dohotka i nejednakosti na osnovu pola, starosti, invaliditeta, klase, etničke pripadnosti, religije i mogućnosti. Ključ za postizanje ovog cilja je podsticanje zvanične razvojne pomoći i finansijskih tokova, uključujući SDI za zemlje u potrebi. NSR Stub 3 – konkurentne industrije – bavi se stranim direktnim investicijama i doprinosi cilju 10.b COR-a. Međutim, raspoloživi podaci pokazuju da nije došlo do napretka u povećanju obima priliva stranih investicija, s 11 posto smanjenja od 2015. do 2017.

COR-12. Obezbediti održive potrošačke i proizvodne šablone

COR-12 poziva na minimiziranje korišćenih prirodnih resursa i toksičnih materijala, uključujući i otpad koji se generiše tokom procesa proizvodnje i potrošnje. Upravljanje otpadom se odnosi na NSR Stub 4 o infrastrukturi, koje ima za cilj sprečiti otpad od uticaja na životnu sredinu. Cilj 12.5 COR-a, što je u skladu sa NSR-om, usredsređuje se na značajno smanjenje proizvodnje otpada kroz sprečavanje, smanjenje, recikliranje i ponovno korišćenje do 2030. godine. Dok NSR ima za cilj povećanje recikliranja otpada sa 25 posto u 2015. godini na 40 posto do 2021, nema napretka do sada primećenog.

COR-15. Zaštititi, obnoviti i promovisati održivo korišćenje kopnenih ekosistema, održivo upravljanje šumama, borbu protiv desertifikacije i zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i zaustaviti gubitak biodiverziteta

COR-15 se bavi održivim upravljanjem šumama, borbom protiv desertifikacije, zaustavljanje i preokretanje degradacije zemljišta i zaustavljanje gubitka biodiverziteta. NSR se bavi upravljanjem i korišćenje šuma u okviru Stuba 4 o infrastrukturi. I ciljevi NSR-a i COR-15 (COR cilj 15.1) se fokusiraju na održivo upravljanje i korišćenje šuma, između ostalih elemenata. Međutim, podaci o bruto dodato vrednosti poljoprivredne proizvodnje do sada nisu prijavljeni.

COR-17. Ojačati sredstva implementacije i obnoviti globalno partnerstvo za održivi razvoj

Agenda održivog razvoja poziva na jačanje globalnih partnerstva koja okupljaju sve aktere i mobilizuju sve resurse za postizanje COR-ova. Slično tome, NSR prepoznaje značaj partnerstva u kontekstu primene infrastrukture informacionih i komunikacionih tehnologija. COR-17 naglašava mehanizam za globalno olakšavanje tehnologije kao sredstvo za jačanje međunarodnih partnerstava, u skladu sa NSR-om.

Tokom poslednje decenije, Kosovo sve više i progresivnije koristi informacione tehnologije za razvoj poslovanja i integriše ove tehnologije u širu ekonomiju. NSR priznaje potrebu da dodatno utiče na infrastrukturu informacionih i komunikacionih tehnologija kako bi smanjili operativne troškove poslovanja, povećali investicije i unapredili inovacije. Infrastruktura informacionih

tehnologija je sve dostupnija stanovništvu, a procenat stanovnika koji imaju pristup fiksnoj širokopojasnoj mreži porastu sa 75 posto u 2015. godini na 92,5 posto u 2017. godini, na putu da bi dosegli cilj od 100 posto do 2021. Ovaj napredak doprinosi ciljevima COR-a 15.1, koji stremi ka univerzalnom pristupu do 2020. godine.

5.

PUT NAPRED

Kao što je dokumentovano u ovom izveštaju, napredak je već postignut na većini NSR-a mera i pojavljuju se početni rezultati. Međutim, i dalje je daleko postizanje pune implementacije, a napor u implementaciji trebaju biti pojačani da bi se sve planirane aktivnosti izvršile do 2021. Mere NSR-a takođe treba da budu u potpunosti integrisane u okvir budžetskog planiranja i Godišnji plan rada Vlade (GPRV), a funkcionisanje Integrisanog sistema planiranja u resornim ministarstvima mora biti poboljšano. Izveštaji o praćenju, koje Kancelarija za strateško planiranje redovno pruža, moraju biti praćene akcijama koje će smanjiti kašnjenja i osigurati efikasno sprovođenje. Neke mere će zahtevati nadogradnju kako bi poboljšale svoje rezultate i uticaj.

5.1. Unapređenje implementacije

Potpuno integrisati mere NSR-a u godišnji plan rada Vlade

Napravljeni su značajni napor da se integrišu aktivnosti i podaktivnosti planirane u mape NSR-u GPRV za 2017. i 2018. godinu. Međutim, i dalje postoje neka odstupanja i oni će se trebati rešiti tokom pripreme GPRV-a za 2019. godinu od strane Kancelarije premijera (Kordinacioni sekretarijat Vlade i Kancelarija za strateško planiranje) i tehničke radne grupe, uključujući i resorna ministarstva. Gde je potrebno, podaktivnosti planirane u mapi NSR-a za 2019. godinu moraju se prilagoditi GPRV-u te godine kako bi se rešile kašnjenja u sprovođenju.

Informacije predstavljene u ovom prvom izveštaju prikupljene su direktno od resornih ministarstava koja sprovode mere NSR-a. Međutim, kada se sve aktivnosti NSR-a i podaktivnosti planirane za tekuću godinu uključe u GPRV-u, postojeći aranžmani za izveštavanje za GPRV mogu se koristiti za redovno praćenje napretka u implementaciji NSR-a. Ovakav pristup, koji ima za cilj smanjenje, obima izveštavanja za resorna ministarstva, zahteva da pokazatelji izlaza koji se koriste za aktivnosti u GPRV-u su isti kao u Putokazu NSR-a, ali razvrstani u godišnje ciljeve. Ministarstva će trebati da pruže informacije o napretku prema ovim ciljevima kada izveštavaju o implementaciji GPRV-a tokom godine.

Kordinacioni sekretarijat Vlade planirao je da vremenski rok za strateški deo GPRV-a bude produžen na tri godine. Ovo će značajno doprineti konzistentnosti i kontinuitetu planiranja i implementacije. Većina ako ne i sve aktivnosti NSR-a treba uključiti u strateški deo GPRV-a kako bi istakli svoj prioritet za Vladu. Osim toga, ukoliko su sve (a ne samo NSR) aktivnosti u strateškom delu GPRV-a, iznos njihovih troškova obavestila Ministarstvo finansija o ukupnim budžetskim sredstvima koja se moraju dodeliti za primenu ključnih prioritetima Vlade.

Potpuno integrisanje mera NSR-a u srednjoročni okvir rashoda i budžet

Teškoće u obezbeđivanju veze između troškova i planova finansiranja za mere NSR-a i dokumentima budžetskog planiranja, kao i izveštavanje o troškovima vezanim za primenu mera NSR-a, proizilaze iz sadašnje strukture srednjoročnih troškova i tabela Zakona o budžetu. Značajan broj srednjoročnih okvirnih troškova na nivou budžetskih sektora već uključuje većinu ciljeva mera MSR-a. Međutim, trenutni format za predstavljanje gornje granice sektora u okviru Srednjoročnog okvira rashoda ne čini vidljivim finansiranje prioriteta. To je zato što:

- a) Planiranje budžeta sektora predstavljeno je samo na opštim i ekonomskim kategorijama, a ne u smislu programa i politika;
- b) Iako se budžet formalno predstavlja na nivou programa i podprograma, podprogrami odražavaju budžete pojedinih odeljenja a ne mere politike.

U ovom kontekstu, trenutni pristup budžetiranju se više zasniva na prioritizaciji institucija, a ne na prioritizaciji politika/programa. To znači da budžetiranje ne dozvoljava direktno merenje inputa koji se odnose na realizaciju politike / programa i odgovarajućih troškova. Takva situacija dovodi u pitanje efektivnost javnih troškova i otežava merenje uspeha / učinka date politike nasuprot sredstava koja se troše na tu politiku. Prikazana struktura takođe otežava pravilno utvrđivanje sredstava koja se troše na određenu politiku / prioritet.

Jedini izuzetak u ovom slučaju je kapitalni budžet koji uključuje sve kapitalne projekte sa njihovim imenima i daje informacije o budžetskim izdvajanjima i sredstvima za svaki projekat. To je bilo očigledno i u izveštavanju redovnog ministarstva. Izveštavanje o nastalim troškovima bilo je tačnije za infrastrukturne projekte.

Imajući u vidu zakonska ograničenja Zakona o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti, prelazak sa trenutnog nivoa planiranja i budžetiranja na programsko planiranje budžeta zahteva vreme i zahteva izmene i dopune Zakona. Ovo pokazuje potrebu za strukturom koja je u skladu sa postojećim zakonodavstvom i ne predstavlja nikakve prepreke za donošenje amandmana / dodataka na nivou budžetskih organizacija kako bi se osigurala poboljšana povezanost između politika i budžeta, računovodstva dobrih budžetskih standarda. To bi omogućilo tačnije i lakše izveštavanje o implementaciji politike/programa. Takva poboljšanja mogu biti sledeća:

- a) Povezivanje strukture budžeta sa strateškim ciljevima sektora;
- b) Dalje unapređenje procesa strateškog planiranja sektora.

Kao takvo, moguće je poboljšati vrednost informacija prezentovanih u budžetu bez prolaska kroz formulare za formiranje budžeta, koji se smatraju teškim zadatkom čak i od vlada razvijenih zemalja. Da bi se bavio ovim izazovom, bilo bi adekvatno uključiti, prilikom izrade godišnjeg budžeta, posebne budžetske linije za aktivnosti NSR-a u podprogramima resornih ministarstvima koja sprovode određene aktivnosti NSR-a. Slično kao i proces troškova mera NSR-a, resorna ministarstva mogu koristiti model razvijenog troška.

Ovo potencijalno rešenje bi učinilo budžetsko finansiranje mera aktivnosti NSR-a transparentnijim i prepoznatljivijim. To bi omogućilo upoređivanje stvarnih i planiranih budžeta sa procenjenim troškovima aktivnosti NSR-a. Takvo planiranje budžeta, koje identifikuje troškove aktivnosti NSR-a po pojedinim linijama, omogućilo bi lakše izveštavanje o troškovima.

Integrisanje mera NSR-a u ključne dokumente vezane za integraciju u Evropsku uniju

Stepen u kome mere NSR-a mogu biti integrisane u dokumente o pristupanju Evropskoj uniji zavise od svrhe i strukture ovih dokumenata. Dokument koji je najbliži NSR-u je godišnji Program ekonomskih reformi (PER). Već postoji visok stepen konzistentnosti između strukturnih reformi u PER-u i onih NSR-a mera koje se odnose na istu oblast politike. Glavno područje za poboljšanje je stepen do kojeg su planirane aktivnosti za sprovođenje srodnih mera u PER-u i NSR-u.

Pored toga, analize su pokazale da od 20 mera PER-a, 12 su usklađene sa COR-ima budući da su one direktno povezane sa merama NSR-a. Druge 5 mere PER-a takođe su usklađene sa COR-om iako se one razlikuju od NSR-a. Ovo pokazuje da će postignuća PER-a i NSR-a sami po sebi doprineti COR-u, što omogućava merljive dokaze o ovom napretku sa prikupljenim podacima.

Najvažniji integracioni dokument Evropske unije je Nacionalni program za implementaciju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (NPISSP). NPISSP pruža sveobuhvatan plan za približavanje i izgradnju institucija u svim poglavljima tekovina, kao i politike i mere za ispunjavanje kriterijuma za članstvo u Kopenhagenu. Poglavlje o NPISSP-u koji se odnosi na ekonomske kriterijume mora biti blisko usklađeno sa PER-om i odnositi se na relevantne mere NSR-a.

Kako bi u potpunosti iskoristila SSP i sve mogućnosti koje pruža, Vlada Kosova i Evropske unije su se složili da razviju Evropsku agendu reformi, koja uključuje kratkoročne prioritete u oblastima (I) dobrog upravljanja i vladavine prava, (II) konkurentnost i investiciona klima i (III) obrazovanje i zapošljavanje. Prema tome, EAR bi služio kao dokument koji će prioriteti ključne ekonomske reforme kako su definisane u PER-u i NSR-u. Vlada Kosova i Evropska komisija zajednički su identifikovali prioritetne aktivnosti u okviru Agende za reformu u tesnoj saradnji sa međunarodnim finansijskim institucijama, poslovnim sektorom, civilnim društvom i socijalnim partnerima.

Još jedan važan skup dokumentacije o integraciji Evropske unije odnosi se na programiranje pretpristupne finansijske pomoći. Njihovi prioriteti treba da uključe ciljeve i aktivnosti mera NSR-a, posebno one za koje je utvrđen nedostatak finansiranja u putokazima NSR-a.

Koordinacija procesa planiranja politike i budžetiranja unutar resornih ministarstava

Konzistentnost dokumenata o politici i budžetskom planiranju koordinira na nivou Vlade odlučno zavisi od kvaliteta i doslednosti inputa koje pružaju resorna ministarstva. Inputi za različite dokumente (tj. NSR, PER, Srednjoročni okvir troškova, IPA programiranje i GPRV) pripremaju se u različitim jedinicama ministarstva, što često dovodi do nekonzistentnosti među prioritetima

i merama artikulisanim u ovim različitim dokumentima. Što je najvažnije, prioriteti resornih ministarstava, kako su predstavljeni u NSR-u, retko su prioritizirani u budžetskim zahtevima ministarstava ili u njihovim podnescima za Srednjoročni okvir rashoda.

Najbolji način za rešavanje ovog pitanja je jačanje postojećih koordinacionih struktura unutar resornih ministarstava, odnosno odeljenja za evropske integracije i koordinaciju politika i strateške grupe za upravljanje. Ovi delovi trebalo bi delovati kao interni čuvari kako bi se osigurala konzistentnost između podnesaka ministarstava za različite vladine dokumente..

5.2. Unapređenje aranžmana za praćenje i izveštavanje

Poboljšanje praćenja troškova implementacije NSR-a

Detaljno izveštavanje o troškovima koje zahteva metodologija izveštavanja NSR-a zahteva blisku saradnju između službenika odgovornih za planiranje politike i onih koji rade u odeljenjima za budžet i finansijsko planiranje ministarstva.

Pored toga, postoji potreba za jačanjem koordinacije između Ministarstva finansija i Kancelarije za strateško planiranje i prijavljivanje troškova protiv sprovedenih aktivnosti. Dalja podrška i smernice trebaju se pružiti resornim ministarstvima i drugim institucijama radi poboljšanja izveštavanja o troškovima primenjenih mera. Bilateralni sastanci između kreatora politike i finansijskih službenika ministarstava bi olakšali identifikaciju troškova koji se sprovode kroz konsultacije sa budžetskim dokumentima u poređenju sa planiranjem u modelu troškova.

Da bi se osigurala održivost i konzistentnost procesa, važno je uključiti iste aktere uključene u proces troškova mere NSR-a u procesu izveštavanja o troškovima, u meri u kojoj je to moguće. To bi pomoglo usklađivanje procesa procenjivanja troškova i cena, što bi poboljšalo kvalitet izveštavanja.

Ovaj pristup bi se bavio nekim identifikovanim problemima, uključujući i one koje se odnose na: 1) nedostatak izveštavanja o troškovima u slučajevima kada se izveštava o aktivnostima; 2) izveštavanje o budžetskim vrednostima u odnosu na potrošena sredstva; i 3) prijavljene troškove znatno ispod planiranih troškova.

Unapređenje pokazatelja rezultata za mere NSR-a

Proces identifikacije pokazatelja za praćenje rezultata NSR-a bio je ograničen u nekim slučajevima zbog nedostataka veoma relevantnih podataka. Zbog toga je postalo sve važnije za zatvaranje najhitnijih praznina u podacima – ne samo za rešavanje potreba za nadgledanjem NSR-a, već i za ispunjavanje zahteva Evropske unije za sledeći PER, koji će uključiti skup pokazatelja učinka za svaku meru strukturne reforme prioriteta. Pokazatelji koji se koriste u ovom izveštaju mogu se takođe koristiti za mnoge mere PER-a, a dostupnost dodatnih podataka može pomoći u poboljšanju odabira pokazatelja i povećanju njihovog značaja i međunarodne uporedivosti.

S obzirom na značaj inovativnosti, istraživanja i razvoja u cilju povećanja konkurentnosti dodate vrednosti i izvoza ekonomije Kosova, postoji hitna potreba za pouzdanim statističkim podacima o ovim aktivnostima. Eurostat je razvio standardizovan skup pokazatelja za istraživačke, razvojne i inovativne aktivnosti, a biće od velike pomoći u razvoju politika i odlukama da li će Agencija za statistiku Kosova primeniti ovu zajedničku metodologiju za proizvodnju uporedivih podataka za Kosovo. Najrelevantniji pokazatelji su javni i privatni (poslovni) troškovi za istraživanje i razvoj, kao i udeo inovativnih preduzeća u privredi.

Investicija je još jedan važan pokretač ekonomskog rasta. Rast Kosova se dugo oslanjala na visok udeo javnih ulaganja u BDP, ali investicija privatnog poslovanja biće jednako važna za održivi rast. Zvanični podaci o ulaganju privatnog sektora i njegovom učešću u BDP-u omogućili bi bolje razumevanje pokretača rasta i omogućili efikasnije praćenje efekata mere politike usmerenih na podsticanje privatnih investicija.

NSR daje prioritet podršci razvoju dinamičnog, inovativnog i izvozno orijentisanog sektora MSP-a. Podaci o poslovnoj demografiji i sektorskoj distribuciji preduzeća pružaju određeni uvid u dinamiku sektora malih preduzeća, iako su potrebne dodatne informacije o njihovom učinku. Detaljni podaci o veličini preduzeća trebaju biti dostupni za neke standardne pokazatelje, kao što su dodata vrednost, zaposlenost ili izvoz.

Postoje neka metodološka pitanja sa specifičnim pokazateljima koji se trebaju rešiti pre sledećeg izveštaja. Na primer, potrebno je razjasniti metodologiju za izračunavanje uštede energije (prema cilju od 9 posto). Trenutno je veoma teško dokumentovati uštede ostvarene koristeći metodologiju odozdo prema gore, pošto postoje ograničeni podaci. Ako je pristup odozdo prema gore nemoguće, može se primeniti metodologija odozgo prema dole, koristeći nivo ukupne finalne potrošnje u ktoe/BDP. Ako statistički podaci to dozvoljavaju, isti pokazatelj se takođe može koristiti u sektorima kao što su domaćinstva, transport, industrija i komercijalni sektori. Pokazatelj ukupne proizvodnje električne energije može se nadopuniti pokazateljom instaliranog kapaciteta za proizvodnju energije. Slično tome, pokazatelj udela proizvodnje energije iz obnovljivih izvora mogao bi biti dopunjen pokazateljom učešća obnovljivih izvora u ukupnom proizvodnom kapacitetu.

5.3. Nadogradnja i restrukturiranje postojećih mera NSR-a

Ovaj izveštaj može da posluži kao osnova za srednjoročni pregled i naknada prilagodavanja NSR-a. Iako mere koje dobro napreduju treba održavati i nastaviti, potrebno je dodati mali broj novih mera kako bi se uračunali izazovi koji nastaju a koji nisu adekvatno rešeni u NSR-u. Da bi se izbeglo povećanje ukupnog broja mera, oni koji dobro napreduju ili su se pokazali manje relevantni za postizanje ciljeva NSR-a, mogli bi se ukloniti iz revidirane verzije NSR-a. Specifične preporuke su date za svaki stub NSR-a.

Stub 1 – Ljudski kapital: Dodati mere za zapošljavanje, zdravstvo i socijalnu zaštitu

Stub 1 je gotovo u potpunosti fokusiran na obrazovanje i nedostaju mu mere za druge aspekte razvoja i iskorišćavanja ljudskog kapitala. Zbog toga bi se mogle dodati sledeće tri mere:

- 1.** Mera za povećanje zaposlenih i promovisanje životnih i radnih sposobnosti. Osnivanje Zavoda za zapošljavanje – koji je u završnoj fazi – omogućiće razvoj i implementaciju ambicioznijih mera aktivne politike tržišta rada. Ova mera treba da se fokusira na najvažnija pitanja, kao što je povećanje zaposlenosti mladih i povećanje učešća žena u radnoj snazi. Nove mere NSR-a mogle bi u velikoj meri biti zasnovane na postojećem Akcionom planu za zapošljavanje mladih i predstojećoj strategiji zapošljavanja i socijalne zaštite. Finansiranje mera tržišta rada takođe treba znatno povećati kako bi se postigli značajni rezultati.
- 2.** Mera za poboljšanje zdravstvenih usluga i njihove dostupnosti zasnovane na principu da nikoga ne ostavljaju iza: Pristup zdravstvenim uslugama biće poboljšan planiranim uvođenjem univerzalnog zdravstvenog osiguranja, koji će uključivati odredbe za subvencionisanje premija za ljude sa vrlo niskim prihodima i osigurati integraciju principa ne ostavljati nikoga iza u zdravlju, u skladu sa Agendom za održivi razvoj 2030. Ovo treba dopuniti programom za značajno poboljšanje kvaliteta usluga koji javni zdravstveni sektor pruža osiguraniku.
- 3.** Mera za smanjenje siromaštva i unapređenje sistema socijalne zaštite: Sistem socijalne zaštite treba preispitati kako bi bolje ciljao one sa najnižim prihodima i rizika od siromaštva. Nivo beneficija za ove kategorije treba postepeno povećavati. Kao što je već planirano u PER-u, trebalo bi uvesti novi opštinski grant za socijalne usluge kako bi se povećalo pružanje socijalnih usluga na lokalnom nivou gde je lakše prepoznati i rešavati specifične potrebe ljudi.

Još jednu meru koju treba dodati Stubu 1 je poboljšanje kvaliteta i konkurentnosti visokog obrazovanja i naučnog istraživanja. Mera visokog obrazovanja koja je uvedena u PER-u u 2018. godini je dobra polazna tačka za izradu sveobuhvatne mere za NSR.

U pogledu postojećih mera, preporučuju se sledeći pristupi:

- Mera 1 o upisu u predškolsku dobro napreduje i treba je nastaviti. Mogla bi se dodati još jedna aktivnost koja se odnosi na jednake mogućnosti i uključivanje dece iz marginalizovanih grupa.
- Mera 2 o kvalitetu nastave i Mera 4 o ispitivanju, inspekciji i akreditaciji mogla bi se spojiti u sveobuhvatnu meru za poboljšanje kvaliteta preduniverzitetskog obrazovanja.
- Mera 3 o povezivanju obrazovanja sa tržištem rada dobro napreduje i treba je nastaviti.
- Mera 5 o optimizaciji troškova, koja je uglavnom mera organizovanja i upravljanja, a Mera 6 o uključivanju nastavnika i studenata u dijasporu, koja je odložena u implementaciji, može se ukloniti iz Stuba 1 kako bi se napravio prostor za uvođenje novih mera koje su gore navedene. Ipak, planirane aktivnosti treba nastaviti kao deo redovnih aktivnosti nadležnih resornih ministarstava.

- Mera 7 o smanjenju neformalnog zapošljavanja već je postigla napredak. Preostale aktivnosti mogle bi se uključiti u novu meru smanjenja neformalne ekonomije u okviru Stubu 2.

Tabela 4 ilustruje novu strukturu o Stubu 1, ukoliko se ove preporuke uzmu u obzir.

TABELA 4: Restrukturiranje Stubu 1 sa preporučenim merama

M1. Upis u predškolsko i predosnovno obrazovanje	Postojeća mera
M2. Pобољшanje kvaliteta preduniverzitetskog obrazovanja	Spajanje postojećih mera 2 i 4
M3. Bolja veza između obrazovnog sistema i tržišta rada	Postojeća mera
M4. Konkurentno visoko obrazovanje i istraživanje	Nova mera
M5. Povećana zaposlenost i promovisanje životnih i radnih veština	Nova mera
M6. Ne ostavljati nikog iza u zdravstvu, pristupačnim i kvalitetnim zdravstvenim uslugama	Nova mera
M7. Efikasan sistem socijalne zaštite	Nova mera

Stub 2 – Dobro upravljanje i vladavina prava: Dodati mere za poboljšanje integriteta javnog sektora i smanjenje neformalne ekonomije

Iako su široko rasprostranjena neformalnost i visoki nivoi percepcije korupcije široko prepoznati kao važne prepreke rastu ekonomije Kosova, ne postoje posebne mere za rešavanje ovih problema u NSR-u. Sledeće mere se mogu dodati:

1. Mera za smanjenje sive ekonomije: Ova mera bi se mogla razviti na osnovu nove strategije za borbu protiv neformalne ekonomije, koja se već priprema. Takođe bi trebalo integrisati postojeću meru 7 (smanjenje neformalne zaposlenosti) i mera 15 (agencija za pojedine prihode).
2. Mera za povećanje integriteta javnog sektora: Ova mera treba da obuhvati aktivnosti usmerene na povećanje transparentnosti i smanjenje rizika od korupcije u javnom sektoru. Trebalo bi integrisati postojeću meru 10 (o inspekcijama) i meru 12 (o javnim nabavkama).

U pogledu postojećih mera, preporučuju se sledeći pristupi:

- Mera 8 o uslugama za poslovni sektor i javnost treba da se nastavi.
- Mera 9 o licencama i dozvolama treba da se nastavi i poboljša novim programom za sveukupno smanjenje administrativnog opterećenja, za koji se planira priprema.
- Mera 10 o inspekcijama i Mera 15 o agenciji za pojedine prihode treba da se spoji u novu sveobuhvatnu meru o smanjenju neformalne ekonomije.
- Mera 11 o donošenju politike zasnovanoj na dokazima treba da se nastavi.
- Mera 12 o javnim nabavkama treba da se spoji u novu sveobuhvatnu meru za povećanje integriteta javnog sektora.
- Mera 13 o imovinskim pravima treba da se nastavi.

- Mera 14 o o efikasnosti pravosuđa treba da se nastavi i unapredi aktivnostima koje imaju za cilj poboljšanje kvaliteta sudskih odluka, posebno u pogledu ekonomskih i socijalnih pitanja.

Tabela 5 ilustruje novu strukturu Stuba 2, ukoliko se ove preporuke uzmu u obzir.

TABELA 5: Restrukturiranje Stuba 2 sa preporučenim merama

M8. Dalje unapređenje pružanja usluga usmerenim na kupce za poslovanje i javnost	Postojeća mera
M9. Smanjene administrativne barijere za dozvole i licence	Postojeća mera
M10. Smanjenje neformalnosti	Nova mera
M11. Podsticati donošenje politike zasnovane na dokazima	Postojeća mera
M12. Integritet javnog sektora	Nova mera
M13. Jačanje sistema imovinskih prava	Nova mera
M14. Povećana efikasnost sudstva	Postojeća mera

Stub 3 – konkurentne industrije: Dodati mere za inovacije, konkurentnost izvoza i uravnotežen regionalni razvoj

Ovaj stub pruža niz mera za MSP, ali nema jaku meru za industrijski razvoj i ukupnu konkurentnost privrede. Sledeće mere bi se mogle dodati da popune ovaj nedostatak:

- 1. Mera za povećanje konkurentnosti izvoza:** Ova mera mogla bi uključivati šeme podrške za industrijske i uslužne sektore sa dokazanim potencijalom za povećanje izvoza (npr. proizvodnja drveta, turizam i informacione i komunikacione tehnologije) i mogla biti zasnovana na novoj strategiji razvoja privatnog sektora koja se sada priprema.
- 2. Mera podrške inovacijama i tehnološkom razvoju u privatnom sektoru:** Ova mera treba da razvije novo Ministarstvo za inovacije i može se zasnivati na inovativnoj meri uvedenoj u PER-u 2018.

Još jedna mera koja bi se mogla razmotriti je podrška za uravnotežen regionalni razvoj. Sastav specifičnih podsticaja za regionalni razvoj treba kombinovati sa horizontalnim pristupom koji uzima u obzir regionalni faktor prilikom primene bilo koje druge opšte šeme podrške za ekonomiju ili zapošljavanje, kao i sa institucionalnim promenama kao što je fiskalna decentralizacija. Da bi podržao planiranje i sprovođenje mere, ASK bi trebao osigurati regionalne slomove za najvažnije pokazatelje ekonomskog i socijalnog razvoja.

U pogledu postojećih mera, preporučuju se sledeći pristupi:

- Mera 16 o pristupu finansiranju već je postigla naprednu implementaciju i sada bi trebalo da bude unapređena sa aktivnostima za razvoj alternativa bankarskom finansiranju (npr., poduhvat i semenski kapitalni fondovi, tržište kapitala, mikrofinansiranje i slično).
- Mera 17 o klasterima MSP-a i Mera 18 o većoj dodatnoj vrednosti MSP-a mogla bi se spojiti

i dograditi u sveobuhvatnu meru razvoja MSP-a, na osnovu iskustva u primeni postojećih mera i šema podrške.

- Mera 19 o SDI i dijaspori treba nastaviti i ojačati radi poboljšanja rezultata.
- Mera 20 o regulaciji poljoprivrednog zemljišta mogla se spajati sa Merom 31 o poljoprivrednoj infrastrukturi i nadograđena u sveobuhvatnu meru o razviju konkurentnih poljoprivrednih i prehrambenih sektora.
- Mera 21 o iskorišćenju mineralnih resursa treba da se nastavi.
- Mera 22 o revitalizaciji Trepče mogla bi se ukloniti, jer je pravni okvir sada na snazi, a dogovorena rešenja mogu biti implementirana kao deo redovnih aktivnosti Vlade.
- Mera 23 o Fondu za privatizaciju bi se mogla ukloniti pošto je usvojen zakon o korišćenju privatizacionih fondova, ali sredstva će biti usmerena na kapitalne investicije, a ne u poseban fond za zapošljavanje i rast, kako je predviđeno u NSR-u.
- Mera 24 o upravljanju državnih preduzeća treba da se nastavi.

Tabela 6 ilustruje novu strukturu Stuba 3, ukoliko se ove preporuke uzmu u obzir.

Tabela 6: Restrukturiranje Stuba 3 sa preporučenim merama

M15. Povećanje izvozne konkurentnosti industrijskog i uslužnog sektora	Nova mera
M16. Pristup finansijama	Postojeća mera
M17. Inovacije i tehnološki razvoj	Nova mera
M18. Razvoj konkurentnog i rastućeg sektora	Spajanje trenutnih Mera 17 i 18
M19. Promovisanje SDI i povećana uloga dijaspore u ekonomskom razvoju	Postojeća mera
M20. Regulisanje poljoprivrednog zemljišta	Postojeća mera; da se kombinuje sa trenutnom Merom 31
M21. Korišćenje mineralnog potencijala Kosova	Postojeća mera
M22. Poboljšati korporativno upravljanje državnom imovinom	Postojeća mera 24
M23. Uravnotežen regionalni razvoj	Nova mera

Stub 4 – Infrastruktura: Dodati mere za kvalitet životne sredine i korišćenje prirodnog gasa

Mere energetske infrastrukture su uglavnom povezane sa elektroenergetskom infrastrukturom i tržištem; ovo treba dopuniti merom infrastrukture i upotrebe prirodnog gasa. Stub 4 već obuhvata mere za bolje upravljanje prirodnim resursima (tj. vodom i šumama) i upravljanje otpadom, ali ne postoje sveobuhvatne mere koje se odnose na kvalitet životne sredine uprkos rastućoj zabrinutosti životne sredine. Mogle su dodati sledeće mere:

1. Mera za izgradnju infrastrukture i tržišta prirodnog gasa: Dok Kosovo trenutno nema snabdevanje prirodnim gasom, u toku je studija izvodljivosti za izgradnju sistema prirodnog gasa TAP. Prirodni plin bi se mogao koristiti i za proizvodnju energije i za grejanje. To je

ekološki prihvatljivo rešenje u poređenju sa trenutnim postrojenjima koja rade na lignitu i mogu obezbediti bilansni kapacitet koji radi brže od biljnih uglja. Međutim, mreža celog prirodnog gasa će biti skupa, tako da bi inicijalni fokus potencijalno mogao biti na elektranama i industrijskim potrošačima.

2. Opšta mera za poboljšanje kvaliteta životne sredine: Ova mera bi trebalo da skicira razvoj ekoloških propisa i standarda i uključivanje u zakonodavstvo principa zagađivač plaća. Posebnu pažnju treba posvetiti poboljšanju kvaliteta vazduha, što je postalo najvažnije pitanje poslednjih godina i nije rešeno postojećim merama.

U pogledu postojećih mera, preporučuju se sledeći pristupi:

- Mera 25 o kapacitetima za proizvodnju električne energije treba da se nastavi, iako se aranžmani ugovaranja sa privatnim investitorima za Kosovo e Re sada završavaju. Realizaciju investicija treba pažljivo pratiti, a aktivnost za otvaranje novog rudnika će trajati nekoliko godina da bi se u potpunosti realizovala.
- Mera 26 o otvorenom tržištu energije treba da se nastavi i, ako je potrebno, poboljšati aktivnost na otvorenom tržištu prirodnog gasa.
- Mera 27 o energetske efikasnosti treba da se nastavi i nadogradi sa aktivnostima usmerenim na stambeni i privatni poslovni sektor, implementirane kroz Fond za energetske efikasnost (npr. meki krediti, direktne subvencije i energetske revizije).
- Mera 28 o obnovljivim izvorima energije treba da se nastavi.
- Mera 29 o putevima i železnici treba da se nastavi.
- Mera 30 o infrastrukturi informacione i komunikacione tehnologije treba da se nastavi.
- Mera 31 o poljoprivrednoj infrastrukturi može da se spoji sa merom 20 o poljoprivrednom zemljištu i nadogradi u sveobuhvatnu meru za razvoj konkurentnih poljoprivrednih i prehrambenih sektora u okviru Stuba 3.
- Mera 32 o upravljanju vodama treba da se nastavi.
- Mera 33 o upravljanju šumama treba da se nastavi.
- Mera 34 o upravljanju otpadom treba da se nastavi.

Tabela 7 ilustruje novu strukturu Stuba 4, ukoliko se ove preporuke uzmu u obzir.

TABELA 7: Restrukturiranje Stuba 4 sa preporučenim merama

M24. Infrastruktura i korišćenje prirodnog gasa	Nova mera
M25. Izgraditi nove i održive kapacitete za proizvodnju električne energije	Postojeća mera
M26. Uspostaviti i otvoreno i konkurentno tržište energije	Postojeća mera
M27. Smanjiti potrošnju energije kroz mere energetske efikasnosti	Postojeća mera
M28. Racionalno korišćenje obnovljivih izvora energije	Postojeća mera
M29. Dalji razvoj putne i železničke infrastrukture	Postojeća mera
M30. Razvoj infrastrukture informacionih i komunikacionih tehnologija	Postojeća mera
M31. Unapređenje kvaliteta životne sredine	Nova mera
M32. Racionalno korišćenje i povećanje kapaciteta za upravljanje vodama	Postojeća mera
M33. Održivo upravljanje i korišćenje šuma	Postojeća mera
M34. Održivo upravljanje otpadom	Postojeća mera

ANEKS I.

TABELA STRATEŠKOG NADGLEDANJA

NSR 2016–2021				
Br.	Mera	Implementacija	Rok	Rezultati
1	Upis u predškolsko i predosnovno obrazovanje	PJ	NV	SN
2	Unapređeni kvalitet nastave u preduniverzitetskom obrazovanju	PJ	SK	Nema podataka
3	Bolja povezanost obrazovanja i tržišta rada	PJ	NV	ON
4	Jačanje funkcija pregleda, inspekcije i akreditacije u obrazovnim institucijama	PJ	SK	ON
5	Optimizirati troškove u obrazovanju kroz sisteme podataka	PJ	NV	SN
6	Kratkoročno zapošljavanje stručnjaka i studenata iz dijaspore	PJ	SK	Nema podataka
7	Rešavanje neformalnog zapošljavanja i stvaranje adekvatnih radnih uslova	PJ	NV	Nema napretka
8	Dalje unapređenje pružanja usluga usmerenih na kupce za preduzeća i javnost	PJ	NV	SN
9	Smanjene administrativne barijere za dozvole i licence	PJ	NV	SN
10	Poboljšana efikasnost sistema inspekcija	PJ	SK	Nema podataka
11	Podsticanje donošenja politike zasnovane na dokazima	PJ	SK	Nema napretka
12	Zatvaranje praznina u sistemu javnih nabavki	NAP	NV	Nema podataka
13	Jačanje sistema imovinskih prava	PJ	SK	SN
14	Povećana efikasnost sudstva	NAP	NV	SN
15	Borba protiv neformalnosti kroz osnivanje jedinstvene agencije za prikupljanje prihoda	NP	SK	SN
16	Povećan pristup finansijama za MSP-ova na Kosovu	NAP	NV	ON

17	Mreža i razvoj klastera malih i srednjih preduzeća	NAP	NV	SN
18	Nadgradnja MSP-ova sa aktivnostima sa višim dodatim vrednostima	PJ	NV	Nema podataka
19	Promovisanje SDI i povećana uloga dijas-pore u ekonomskom razvoju	PJ	NV	ON
20	Regulisanje poljoprivrednog zemljišta	PJ	NV	SN
21	Iskorišćavanje mineralnog potencijala Kosova	PJ	NV	NN
22	Restrukturiranje i revitalizacija Trepče	PJ	SK	Nema napretka
23	Otključavanje Fonda za privatizaciju i korišćenje sredstava za razvoj	PJ	NV	
24	Poboljšati korporativno upravljanje državnom imovinom	PJ	NV	Nema napretka
25	Izgraditi nove i održive kapacitete za proizvodnju energije	PJ	SK	OC
26	Uspostaviti otvoreno i konkurentno tržište energije	PJ	NV	OC
27	Smanjiti potrošnju energije kroz mere energetske efikasnosti	PJ	SK	Nema podataka
28	Racionalno korišćenje obnovljivih izvora energije	PJ	SK	Nema podataka
29	Dalji razvoj putne i železničke infrastrukture	NAP	NV	Nema podataka
30	Razvoj infrastrukture informacionih i komunikacionih tehnologija	PJ	SK	NN
31	Poljoprivredna infrastruktura u službi agrobiznisa	NAP	NV	Nema podataka
32	Racionalno korišćenje i povećanje kapaciteta vodnih resursa	PJ	SK	SN
33	Održivo upravljanje korišćenje šuma	PJ	SK	Nema podataka
34	Održivo upravljanje otpadom	PJ	SK	ON

ANEKS II.

TABELA ZA NADGELDANJE REALIZACIJE

Stub 1 - Ljudski kapital				
M	A	Aktivnost	Implementacija	Rok
1	1	Povećanje broja javnih vrtića	PJ	NV
	2	Povećanje učešća u privatnim institucijama	PJ	NV
	3	Optimizacija nastavnog osoblja kroz preraspodelu sa najviših nivoa (osnovno obrazovanje)	PJ	NV
2	1	Razmatranje i završavanje procesa kvalifikacije nastavnika pre stupanja u službu	NP	SK
	2	Optimizacija broja postojećih nastavnika na osnovu kriterijuma kvaliteta	PJ	NV
	3	Ubrzati proces profesionalnog razvoja nastavnika	NAP	NV
	4	Proširiti upotrebu novih nastavnih planova i programa u svim preostalim školama	PJ	NV
	5	Pregledajte postojeće tekstove i razvijte nove tekstove	PJ	MV
3	1	Ubrzati proces razvoja profesionalnih standarda	NAP	NV
	2	Određivanje prioriternih oblasti u stručnom obrazovanju i obuci i razvoju i implementaciji osnovnih nastavnih planova i programa	PJ	NV
	3	Sprovođenje stručnog obrazovanja i obuke kombinovanog pilot sistema sa elementima dualnog učenja	PJ	NV
	4	Razvoj i implementacija nacionalnog sistema za prognoziranje razvoja veština	NP	SK
	5	Povezivanje istraživačkih aktivnosti na univerzitetima sa industrijom kroz pristup specijalizaciji i ulaganjima u istraživanje i razvoj	PJ	NV
4	1	Povećati kapacitete Nacionalnog saveta za kvalitet	PJ	NV
	2	Sprovesti pouzdaniji sistem završnog ispita za studente	PJ	NV
	3	Unapređenje završnog ispita za regulisane profesije	NP	SK
	4	Širenje i poboljšanje sistema inspekcija u obrazovnom sistemu, kao i aspekte ocene učinka nastavnika	NAP	NV
	5	Poboljšati kvalitet odgovornosti i odgovornosti akreditovanih institucija	PJ	SK
	6	Razviti sistem ocenjivanja uspeha i sistem ocenjivanja nastavnika	PJ	SK

5	1	Izgradnja master plana za mrežu stručnog obrazovanja i obuke	NP	SK
	2	Stvaranje sistema upravljanja informacijama u visokom obrazovanju (SMIAL)	NAP	NV
	3	Povećati sredstva za programe stručnog obrazovanja i visokog obrazovanja	PJ	NV
	4	Pilotiranje modela javno-privatnih partnerstava	PJ	NV
6	1	Kreiranje baze podataka koja koristi baze podataka iz dijaspore za identifikaciju različitih profila	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	2	Kreiranje programa za angažovanje kuće (PAA)	PJ	SK
	3	Kosovo će postati deo programa za vraćanje stručnjaka u nemačku Vladu 2016. godine	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	4	Kosovo i volonteri Ujedinjenih nacija sprovode program TOKTEN	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	5	Kreiranje onlajn programa za učenje (e-učenje)	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
7	1	Jačanje institucijalnog dijaloga sa socijalnim partnerima	PJ	NV
	2	Poboljšanje prava radnika i garantovanje minimalnog standarda sigurnosti i zdravlja na radu	PJ	NV
	3	Jačanje mehanizama i koordinacija institucijalnih akcija za smanjenje neformalnog zapošljavanja	PJ	NV
	4	Stvaranje sistema za upravljanje informacijama u Inspektoratu za rad.	IA	SK

Stub 2: Dobro upravljanje i vladavina prava				
M	A	Aktivnost	Implementacija	Rok
8	1	Stvaranje registra svih javnih službi	IA	NV
	2	Stvaranje centralne baze podataka za javne usluge	NAP	NV
	3	Uspostaviti redovan sistem ažuriranja informacija koji se odnosi na pružanje usluga	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	4	Dalja harmonizacija zakonodavstva o uslugama	PJ	NV
9	1	Stvaranje registra za posebne administrativne procedure	NAP	NV
	2	Uspostaviti sistem za pregled i odobravanje svih administrativnih procedura	PJ	NV
	3	Pregledati i poboljšati administrativne postupke	PJ	NV
	4	Prilagođavanje pristupa „giljotine“ radi skraćivanja broja i usklađivanja liste postojećih licenci	PJ	NV
	5	Puna primena onlajn registracije svih dozvola i licenci i pružanje onih koji nisu uključeni u evidenciju će biti nevažeći	PJ	NV
	6	Puna primena onlajn registracije svih dozvola i licenci i pružanje onih koji nisu uključeni u evidenciju će biti nevažeći	PJ	MV
10	1	Usvajanje harmonizovanog zakona o inspekcijama	PJ	MV
	2	Procena svih inspekcija praćena uklanjanjem nepotrebnih aktivnosti ili spajanjem tamo gde je prostor	PJ	SK
	3	Uspostavljanje koordinacionog mehanizma između inspeksijskih organa, uključujući uspostavljanje sistema za razmenu informacija za razmenu informacija između inspektorata	PJ	NV
11	1	Stvaranje institucionalne jedinice za procenu uticaja regulative i jedinica unutar resornih ministarstava	PJ	SK
	2	Implementacija Strategije za bolju regulativu	PJ	NV
	3	Stvaranje mehanizma za sistemsko sakupljanje i skladištenje	NP	SK
	4	Upotreba Nacionalnog saveta za ekonomski razvoj i ad hoc odbora	PJ	NV

12	1	Sprovođenje izmenjenog zakona i postojećih propisa u oblasti javnih nabavki	NAP	NV
	2	Ubrzanje implementacije elektronske platforme za javne nabavke	PJ	NV
13	1	Izrada pravnog okvira za prava komercijalne svojine	PJ	NV
	2	Promovisanje tržišta zemljišta	PJ	NV
	3	Jačanje kapaciteta i uloge Suda u imovinskim pravima	NP	SK
	4	Osigurati zaštitu odgovarajućih imovinskih prava pripadnika nevećinske zajednice i osigurati imovinska prava za žene	PJ	SK
14	1	Promena pravnog okvira	NAP	NV
	2	Stimulacija ranih isplata prekršajnih kazni	IA	NV
	3	Razrešenje pravosudnog sistema iz predmeta prikupljenih stvaranjem posebnog tima od 100 ljudi	NAP	NV
	4	Održavanje pozitivne brzine čišćenja praćenih slučajeva kroz optimizaciju sistema upravljanja predmetima	NAP	NV
15	1	Potrebne akcije za postizanje postepene konvergencije procesa i naknadne integracije dve institucije	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	2	Osnivanje Agencije za naplatu prihoda	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	

Stub 3: Konkurentne industrije				
M	A	Aktivnost	Implementacija	Rok
16	1	Operacionalizacija šema kreditnih garancija	NAP	NV
	2	Procenite rad šeme i istražite mogućnosti za dalje širenje i optimizaciju šeme	NAP	NV
	3	Integracija baze podataka sistema kreditnih registracija sa poreskom upravom	ZB	NV
	4	Kreiranje posebnih objekata za vaučersku šemu	PJ	NV
17	1	Razvoj nacionalne strategije konkurentnosti	NAP	NV
	2	Uspostaviti institucionalni okvir za podršku razvoju industrijskih klastera	AVA	NV
	3	Uspostavljanje mreže dobavljača i podizvođača	AVA	NV
18	1	Uspostaviti instrument za pomoć u sertifikaciji standarda kvaliteta za kosovska preduzeća	PJ	NV
	2	Uspostaviti šemu podrške za inovacije	PJ	NV
	3	Uspostaviti informacionu platformu za Integrirani poljoprivredni informacioni sistem	NAP	NV
19	1	Jačanje kapaciteta Agencije za podršku investicija i preduzetništva i njegovu reorganizaciju	PJ	NV
	2	Podržati investicije strateških investitora	PJ	NV
	3	Uspostaviti odgovarajuće šeme grantova za dijasporu	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	4	Aktivirati i proširiti poslovnu mrežu dijaspore	PJ	NV
	5	Saradnja mreža poslovne dijaspore i institucija u zemlji	PJ	NV
20	1	Razviti i podržavati projekte regulacije zemljišta	PJ	SK
	2	Implementirati strukturne reforme	PJ	NV
	3	Kreirajte parcele regulatornog geometrijskog oblika	NAP	NV
	4	Uspostaviti terenske putne mreže	PJ	NV

21	1	Razviti institucionalne modalitete za podršku (putem finansiranja ili tehničke pomoći) novih strateških projekata u rudarskom sektoru	NAP	NV
	2	Podržati programe istraživanja geoloških i rudarskih istraživanja	PJ	NV
	3	Regulisati tržište istraživanja i razvoja projekta jačanjem administrativnih kapaciteta nadzornih tela i izvršnih agencija	PJ	NV
	4	Obezbediti podršku u razvoju infrastrukture podrške za rudarski sektor	NAP	NV
22	1	Konačna studija izvodljivosti	IA	NV
	2	Izrada idejnog dokumenta zasnovanog na studiji izvodljivosti	PJ	NV
	3	Regulisati pitanja o neodrživoj imovini i preduzećima za revitalizaciju	NP	SK
	4	Odluka o povećanju poslovne i industrijske proizvodnje Trepče	NAP	NV
23	1	Nezavisna evaluacija raspoloživih alata i odlučivanja o upotrebi alata	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	2	Otključavanje fonda i stvaranje mehanizama za trošenje sredstava	IA	NV
	3	Realizacija konkretnih projekata i inicijativa korišćenjem sredstava iz Fonda za privatizaciju	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
24	1	Pregledajte opcije za sektorski pristup nadzor i upravljanje javnim preduzećima	NAP	NV
	2	Razviti proces analize rizika od strane državnih preduzeća	PJ	NV
	3	Obučiti službenike u relevantnim sektorima/oddeljenjima o korporativnom upravljanju	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	4	Uvesti sistem Upravljanja prema ciljevima (MBO)	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	5	Pregledati potencijal za uklanjanje birokratije i ometanja u komercijalnim preduzećima koja posluju na konkurentnim tržištima	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	

Stub 4: Infrastruktura				
M	A	Aktivnost	Implementacija	Rok
25	1	Proširiti proces dekomisije PP Kosova A	NP	SK
	2	Rehabilitacija PP Kosova B	NAP	NV
	3	Izgradnja nove elektrane Kosova	PJ	NV
	4	Implementacija strukturnih reformi u KEK-u	PJ	SK
	5	Otvoranje novog rudnika uglja (Sibofci Jugor)	PJ	NV
26	1	Integracija tržišta električne energije na regionalno tržište električne energije	PJ	NV
	2	Izgradnja 400 kW dalekovoda između Kosova i Albanije	ZB	NV
27	1	Uspostavljanje Fonda za energetska efikasnost	PJ	NV
	2	Započeti implementaciju ugovora o učinku na uštedu energije	PJ	SK
	3	Proširenje mreže daljinskog grejanja	PJ	NV
28	1	Pregled i pregovaranje i nižim ciljevima za korišćenje obnovljivih izvora energije	NAP	NV
	2	Analizirati Studiju izvodljivosti hidroelektrane Zhur	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	3	Mogućnost dugoročnih ugovora za poljoprivrednike za korišćenje organskog otpada i obezbediti bolju organizaciju tržišta drvoprerađivačkog i šumskog otpada	PJ	MV
29	1	Završiti preostale segmente autoputa Morina – Merdare (R7)	NAP	NV
	2	Završiti prioritetne segmente Priština – Hani Elez (R6)	NAP	NV
	3	Nastavak širenje nacionalnog puta Priština – Peć (M9) i Priština – Mitrovica (M2)	NAP	NV
	4	Proširenje nacionalnog puta Priština - Podujevo	NAP	NV
	5	Proširenje nacionalnih puteva Peć – Dečane – Đakovica – Prizren	PJ	NV
	6	Izgradnja autoputa Priština – Gnjilane – Bela zemlja	PJ	NV
	7	Modernizacija međunarodne železničke pruge Linija 10	PJ	NV

30	1	Uspostaviti Nacionalni savet za informacione tehnologije	ZB	NV
	2	Podrška kosovskih informacionim tehnologijama	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	3	Usvojiti relevantne međunarodne standarde informacionih i komunikacionih tehnologija	PJ	SK
	4	Implementacija Programa Kosovske digitalne ekonomije	PJ	NV
31	1	Povećati pokrivenost sistema navodnjavanja	PJ	NV
	2	Povećan broj objekata za skladištenje	ZB	NV
	3	Povećan broj laboratorijskih jedinica	NAP	NV
	4	Povećana veličina farme i poboljšana struktura poljoprivrednih gazdinstava, kao i povećani kapaciteti prehrambene industrije	NAP	NV
	5	Jačanje sistema za upravljanje informacijama	NAP	NV
32	1	Smanjeni tehnički i komercijalni gubici	PJ	NV
	2	Proširenje vodovodne mreže i izgradnja novih mreža	PJ	SK
	3	Sprovođenje studije izvodljivosti potencijalnih lokacija za izgradnju akumulacija površinskih voda	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	4	Dizajnirati projekat izgradnje vodnog sistema „Iber-Lepenac“	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	5	Investirati u proširenje i povećanu efikasnost sistema za navodnjavanje	PJ	NV
	6	Obnova i izgradnja zaštitne infrastrukture	PJ	
	7	Obnova i širenje mreže za pijaću vodu	PJ	SK
33	1	Pošumljavanje odvojenih šumskih površina oporavak vatrootpornih šuma	PJ	SK
	2	Sprovođenje strožih sankcija protiv ilegalnih drvoprerađivača	PJ	NV
	3	Izrada planova upravljanja šumama	PJ	NV

34	1	Izgradnja infrastrukture za upravljanje komunalnim, čvrstim, ruševinama, industrijskim i opasnim otpadom, kao i mulj otpadnih voda	NP	SK
	2	Konsolidacija javnih preduzeća za sakupljanje otpada i ugovaranje ekonomskih operatora putem javno-privatnog partnerstva	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	3	Povećana svest javnosti i postepeno smanjenje količine otpada	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	4	Sprovesti projekte za smanjenje rizika po životnu sredinu i zdravlje od otpada	Nije planirano da se sprovede tokom perioda izveštavanja	
	5	Popravka i izgradnja mreža za prikupljanje otpadnih voda	PJ	NV
	6	Izgradnja prenosne stanice i centra za sakupljanje otpada	NP	SK
	7	Poboljšan tehnički i operativni status regionalne deponije Prištine u Mirašu/Obilić	NP	SK

Evaluation criteria for the progress of implementation of activities and respective codes

Timeframe

Code	Status	Evaluation on the sub-activity level	Evaluation on the activity level
OT	On time.	Sub-activity is being implemented according to the timeline planned in the Roadmap.	Most of the sub-activities are being implemented according to the timeline planned in the Roadmap.
WD	With delays.	At least 2 sub-activities are not being implemented according to the timeline planned in the Roadmap, since it has not started yet or started a year later from the planned time.	Sub-activity is not implemented according to the timeline planned in the Roadmap, since it has not started yet or started a year later from the planned time.

Implementation rate

Code	Status	Evaluation on the sub-activity level	Evaluation on the activity level
NS	Not Started.	None of the sub-activities has started.	It has not started.
HS	Has started.	Sub-activity is being implemented but indicators have not yet been achieved.	Sub-activities are being implemented but indicators have not yet been achieved.
ADV	Advanced.	Performance is good and a good part of the indicators are achieved.	Performance is good and a good part of the indicators are achieved.
IA	Implemented activity.	The planned output is realized.	All the planned outputs have been realized.

Results	
ND	No Data
NP	No Progress
LP	Limited Progress
WP	With Progress
AP	Advanced Progress
AO	Accomplished Objective

ANEKS 3.

DOSTUPNOST PODATAKA ZA NAPREDNE KURSEVE I CILJEVE SA NSR-OM

Stubovi NSR-a:	1 BEZ SIROMAŠTINE	2 BEZ SIROMAŠTINE	3 KVALITATIVNA OPREMA	4 KVALITATIVNA OPREMA	5 KVALITATIVNA OPREMA	6 KVALITATIVNA OPREMA	7 KVALITATIVNA OPREMA	8 KVALITATIVNA OPREMA	9 KVALITATIVNA OPREMA	10 KVALITATIVNA OPREMA	11 KVALITATIVNA OPREMA	12 KVALITATIVNA OPREMA	13 KVALITATIVNA OPREMA	14 KVALITATIVNA OPREMA	15 KVALITATIVNA OPREMA	16 KVALITATIVNA OPREMA	17 KVALITATIVNA OPREMA
1. Ljudski kapital				3				3									
2. Dobro upravljanje i vladavina prava		1															
3. Konkurentne industrije								3	1								
4. Infrastruktura		1				1		1									
Pokazatelji makro nivoa	1											1					1

*Brojevi prikazani pod svakim ciljem predstavljaju broj korigovanih ciljeva za svaki specifični stub NSR-a i pokazatelja makro nivoa NSR-a

Legenda tabele:

Nema poravnania COR-a sa NSR-om

Nisu prijavljeni podaci za ciljeve COR-a

Delimično prijavljeni podaci za ciljeve COR-a

Podaci su prijavljeni za ciljeve COR-a